

Värmlands Anor

1993 :1

Mars 1993

Medlemstidning för Värmlands Släktforskarförening

Pris 30:-
Årgång 10

Rottneros Herrgård 1920 före branden. Framför stora entrén flera bilar. Mycket folk på balkongen.
Bild 03150 arkivnr 270601 i Carlstads-Gilletts bildarkiv.

VärmlandsAnor utges som medlemstidning för Värmlands Släktforskarförening

Upplaga 600 ex, 4 ggr/år

Föreningens adress Lars-Gunnar Sander, Norra Berghaget, 667 00 Forshaga

Medlemsavgift kronor 90 per år

Familjemedlem kronor 10 per år

Postgiro 46 96 60-5

Redaktör Bernhard Granholm, Ljunggatan 39 C, 664 00 Grums

Arkiv Emigrantregistret, Box 331, 652 08 Karlstad. Telefon 054-159272

Besöksadress Gamla Badhuset, N Strandgatan 4, Karlstad

Produktion Consulting Data, Malm-torgsgatan 18, 653 40 Karlstad

Manusstopp för 1993:2 är 7 maj 1993

Innehåll

Registrera utvandrade . . .	Sida 2
Kallelse till årsmöte	Sida 3
Verksamhetsberättelse 1992	Sida 4
Ekonomi 1992	Sida 5
Bilder ur det fördolda	Sida 6
Dataträff	Sida 8
Forskarprofilen	Sida 9
DIS-träff	Sida 10
Arbetsvandringar,Släktsökn.	Sida 11
Antavla 22	Sida 12
Släktträff i Gillberga	Sida 14
Hur börjar man ?	Sida 15
Landsarkiv i Karlstad ?	Sida 17
Pilotprojekt domböcker	Sida 18
Lettisk arkivutställning	Sida 19
Ett resebrev från år 1823	Sida 20
Ur blad och Forum Boktips	Sida 21
Frågor och Svar	Sida 22
Anor sökes Vårens program	Sida 23

Ordföranden har ordet

Registrera utvandrade värmlänningar

När man går igenom en viss sockens kyrkoarkiv hittar man vanligtvis här och där en främmande fågel. Någon som är född i en helt annan del av landet och som av någon anledning hamnat just här. Och man ställer sig frågan: är det kanske någon släktforskarare som sökt just den här personen i många år och slutligen givit upp hoppet om att någonsin finna honom i vårt ofantliga arkivmaterial? Kanske vi släktforskare skall börja lägga upp register över sådana här personer? Något att fundera på för Släktforskarförbundet?

Till att börja med skulle jag vilja rekommendera vår förenings medlemmar att i VärmlandsAnor publicera uppgifter om värmlänningar som ni funnit i andra landsändar. Själv skall jag nu försöka föregå med gott exempel.

Värmlänningar i Åkers dödbok

Åker i Södermanland är min "antä-taste" socken. Det är en sådan här fantastisk församling där kyrkobok-förarna gjort sig besväret att i dödboken skriva ned en levnadsbeskrivning för varje avliden person. I denna guldgruva för en släktforskare som omfattar tiden 1764-1802 (F:1) har jag funnit tre värmlänningar.

Den 3 maj 1768 avled soldaten Johan Daberg i lungsot. Han var född i november 1732 i Karlstad. Fadern var borgare i Karlstad och hette Magnus Jonsson. Moderns namn var Maria Nilsson. Han kunde väl läsa i bok och förstod sin kristendom försvarligt.

Han sattes i hantverkslära hos en smed i Karlstad, men då han av denne något hårt hanterades, begav han sig hit till orten år 1743 och tjänade på flera ställen i socknen till 1749 då han inskrevs till soldat för rote nr 944 Datorp tillhörande Gripsholms kompani. År 1752 gifte han sig med pigan Anna Ersdotter Strengberg vid Gripsholms Ladugård. De sammanlevde under 16 år och fick fem söner av vilka 3 ännu levde vid faderns död. Daberg vistades ett år i Finland samt var med alla fem åren i det pommerska kriget. I Finland kan han möjligen ha varit kommenderad till bygget av Sveaborgs fästning.

Soldaten Sven Carlsson Sten vid Nerike och Wermelands Regemente var med bland dem som som år 1768 drog ut i Gustav III:s krig mot Ryssland. Efter ett år ute i Finland fick han avsked från regementet. Han hade då varit soldat i 22 år. På hemvägen från Finland drabbades han av "invärtes slag" och dog den 27 november 1789 på gården Skrähäll i Åker. "Efter berättelse" skulle han ha varit 53 år gammal.

Slutligen har vi fattighjonet och pigan Stina Asmundsdotter som dog i Fattigstugan den 10 maj 1801. Om henne får vi inte veta annat än att hon var född år 1750 i Sillerud.

Lars-Gunnar Sander

Red kommenterar: Jag tycker att detta är ett bra förslag. En början kan vara att vi sammanför sådana värmlänningar under en gemensam rubrik i Värm-

Ingen svarar

Varför lyssnade jag inte mera uppmärksam?
Tjugo, säkert trettio,
kanske femtio gånger
berättade han
om farfar och kvamen
om skolan och fisket
om hästen och

Nu berättar ingen
Nu svarar ingen
när jag vill fråga.

Winnie Törnqvist

Ur Åsbo Släktblad nr 2, dec 1992.

landsAnor. Uppgifterna bör kompletteras med hänvisning till var de hämtats, arkiv (om annat än kyrkoarkiv) och volymbeteckning (signum).

Även redan publicerade verk, till exempel Axel Grindes förteckning över nära 3000 värmlänningar, som flyttade in i Jämtland 1860-1895, bör ingå i ett sådant register.

Inspirerad av förslaget bidrar jag själv med ytterligare en värmlänning "på drift".

Värmlänning häktad för stöld i Bohuslän

Vid sommaringet i Tunge härad var den 16/6 1796 en okänd person vid namn Anders Hansson instämd för stöld. Anders uppgav sig vara 30 år gammal och född på "Wermelands skog i Frisdahlen". Han hade varit med i senaste kriget i Finland och gått till sjöss på fregatten Bellona och sedan seglat med en engelsman i 3 år från vilken han mönstrat av i Plymouth och följt en norsk koopverdiskeppare i 1 1/2 år varefter han uppehållit sig i Norge och i bohuslänska skärgården. Senast hade han varit hos bokhållaren Widerberg på transjuderiet Slättholmen. Stölderna skulle ha utförts där samt på ytterligare ett par platser.

(Dombok Tunge m fl A 1a:61 ST 3.)

Bernhard Granholm

Jubileumsåret 1993

1993 blir Värmlands Släktforskarförening 10 år. Detta kommer att uppmärksammas. Vi återkommer med mera detaljer i kommande nummer av VärmlandsAnor.

Kallelse till årsmöte

Lördagen den 13 mars 1993 kl 1300 kallas medlemmarna i Värmlands Släktforskarförening till årsmöte i Gamla Badhuset i Karlstad

Förhandlingar enligt förslag till dagordning

Elisabeth Thorsell, redaktör för Släkthistoriskt Forum och sekreterare i förbundsstyrelsen, föreläser om Domböcker

Förslag till dagordning

1	Mötet öppnas	
2	Fråga om mötet anses stadseenligt utlyst	
3	Godkännande av dagordningen	
4	Val av mötesordförande	
5	Val av mötessekreterare	
6	Val av justerare	
7	Verksamhetsberättelse och räkenskaper	
8	Revisionsberättelse	
9	Fråga om styrelsens ansvarsfrihet	
10	Medlemsavgift för 1994	
11	Val av ordförande för 1993	
12	Val av ordinarie ledamöter för 1993-1994	
13	Val av suppleanter för 1993-1994	
14	Val av revisorer och revisorssuppl. för 1993	
15	Val av redaktör för 1993	
16	Val av valberedning för 1993	
17	Motioner	
18	Övriga frågor	
19	Mötet avslutas	

Noteringar

I tur att avgå är ordinarie styrelseledamöter Stig Johansson, Bo Cider och Eivor Lantz jämte styrelsesuppleanter Valla Johansson och Gunhild Svensson

Verksamhetsberättelse 1992

Föreningens nionde verksamhetsår omfattar tiden 1992-01-01 till 1992-12-31.

Föreningens ändamål är att stödja och stimulera intresset för släkt- och hembygdsforskning i Värmland och förena dem som delar detta intresse. Föreningen är ansluten till Sveriges Släktforskarförbund.

Medlemskap i föreningen erhåller den som anmäler sitt intresse och betalar medlemsavgift. Vid årets slut hade föreningen 416 medlemmar (varav 16 familjemedlemmar), vilket är en ökning med 10 sedan förra verksamhetsårets slut.

Medlemsutvecklingen har varit följande:

Antal medlemmar per 91-12-31 406.

Nya medlemmar under 1992 +36.

Utträden, avlidna, obetald avgift -26.

Antal medlemmar per 92-12-31 416.

Medlemsavgiften var för 1992 80 kr för ordinarie medlem och 10 kr för familjemedlem. För 1993 har årsmötet beslutat oförändrad medlemsavgift 90 kr för ordinarie medlem.

Styrelse.

Ordförande Lars-Gunnar Sander,

Forshaga

Vice ordförande Bernhard Granholm, Grums

Sekreterare Stig Johansson, Kristinehamn

Kassör Harald Persson, Karlstad

Ledamöter Bo Cider, Molkom

Eivor Lantz, Hammarö

Sonja Peterson, Karlstad

Suppleanter Janet Leffler, Skoghall

Valla Johansson, Säffle

Bertel Swanson, Edane

Gunhild Svensson, Karlstad

Övriga funktionärer

Revisorer Inger Prånge, Karlstad

Gunnar Jonsson, Säffle

Revisorssuppleant Bengt Tholin, Karlstad

Valberedning Gunnar Bergström, Karlstad (sammansällande)

Allan Johansson, Säffle

Ulla Larsson, Edsvalle

Redaktör Bernhard Granholm, Grums

Materialförvaltare Bo Cider, Molkom

Styrelsens arbete. Styrelsen har hållit sex protokollförda sammanträden.

Medlemsbladet har givits en förbättrad utformning vad gäller layout, tryck och rygghäftning. Namnet har ändrats till "VärmlandsAnor". Distributionen har rationaliserats avsevärt.

Ett nytt medlemsregister har tryckts och distribuerats till medlemmarna.

Ett personregister har sammanställts över alla antavlor som publicerats i medlemsbladet under de gångna åren. Registret har tryckts och finns att köpa från föreningen.

På anmodan av Släktforskarförbundet har en förteckning över värmländska kyrkoboksregister upprättats och tillställts förbundet.

För att bereda fler intresserade möjlighet att bedriva släktforskning och därmed även söka medlemskap har föreningen bekostat inköp av ytterligare en läsapparat till forskarsalen på Gamla Badhuset i Karlstad.

Bo Cider, Bernhard Granholm och Harald Persson har deltagit i domboks-konferensen i Häljebol den 19 september.

Lars-Gunnar Sander har deltagit i Släktforskarförbundets ordförandekonferens i Uppsala den 14 augusti.

Lars-Gunnar Sander och Bernhard Granholm har som ombud representerat föreningen vid riksstämman i Uppsala den 15 augusti.

Släktforskarförteckning

Sveriges Släktforskarförbund kommer att ge ut en landsomfattande släktforskarförteckning på mikrokort. Värmlands Släktforskarförening deltar i pro-

jektet med insamling och registrering av anmälningsblanketter från föreningens medlemmar. Ansvarig för detta är Gunnar Jonsson, Säffle. Arbetet startade i slutet av året och resultatet beräknas kunna levereras på diskett till förbundet under första halvåret 1993.

Medlemsmöten

15 januari - Anbytarträff Grums härad på biblioteket i Grums. Bengt Sundh kåserade om Grums i gamla tider.

22 mars - Årsmöte med sedvanliga årsmötesförhandlingar. Föredrag av Anders Sanding om in- och utflyttning av smeder i Ransäter.

8 april - Besök på Regementsmuséet i Karlstad.

9 maj - Anbytarträff Väse härad på hembygdsgården i Väse.

16 september - Möte på Gamla Badhuset i Karlstad. Bo Cider informerade om "att släktforska i Gamla Badhuset".

3 oktober - Besök på Torsby Finnkulturcentrum, Solör-Värmlands Finnkulturförenings gård Purala i Rördåfors samt Mullikala rökstuga på norska sidan av gränsen.

7 november - Anbytarträff Näs härad på hembygdsgården i Säffle.

17 november - Informell dataträff på Gamla Badhuset. Utbyte av erfarenheter mellan DISGEN-användare.

Kurs i läsning av gammal stil

Tillsammans med Vuxenskolan har föreningen under hösten anordnat en kurs i läsning av gammal stil för nybörjare. Kursen samlade 10 deltagare och omfattade 18 timmar.

Övrig medlemservice

Medlemsbladet har utkommit med fyra nummer. Utbyte av medlemsblad har skett med ett 40-tal andra släktforskarföreningar. Dessa förvaras i föreningens arkiv på Gamla Badhuset och kan lånas av medlemmarna genom materialförvaltarens försorg. Styrelsen har också besvarat ett antal brevfrågor både från medlemmar och icke medlemmar. Liksom tidigare år har många brev kommit från Norge. Men även en ökad ström av förfrågningar från USA kan noteras.

Resultaträkning

Ekonomi

Resultat- och balansräkning bifogas verksamhetsberättelsen.

Slutord

I den föregående verksamhetsberättelsen uttryckte styrelsen sin oro över det kärva ekonomiska klimatet som nu drabbar kommunerna och därmed biblioteken med deras service till bland annat släktforskare. Detta förhållande har nu accentuerats ytterligare. Under hösten tvingades sålunda Stadsbiblioteket i Karlstad att helt stoppa förmedlingen av mikrokort från SVAR. Det är styrelsens förhoppning att denna för den värmländska släktforskningen helt förödande åtgärd endast är temporär.

Utvecklingen visar att utbyte av information mellan släktforskarna blir allt mer betydelsefull och styrelsen vill därför tacka alla de som under året bidragit med intressant material till medlemsbladet.

Karlstad i februari 1993.

Lars-Gunnar Sander ordf

Bernhard Granholm vice ordf

Stig Jonasson sekreterare

Harald Persson kassör

Eivor Lantz ledamot

Bo Cider ledamot

Sonja Peterson ledamot

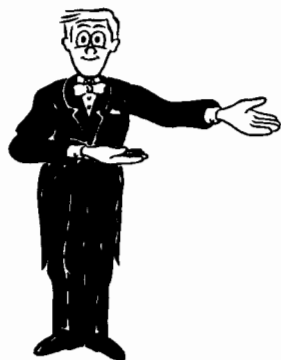
	Budget 1992	Utfall 1992
Intäkter		
Medlemsavgifter	38540.00	38530.00
Familjeavgifter	160.00	190.00
Kommunala bidrag		500.00
Landstingsbidrag	5600.00	5600.00
Räntor	1000.00	2337.79
Summa intäkter	45300.00	47157.79
Kostnader		
Tidskriften	18000.00	17882.00
Portokostnader	6000.00	5371.40
Möten	3000.00	- 144.80
Resor	3000.00	216.00
Förbrukningsmateriel	2000.00	539.50
Riksstämman		1319.50
Externa gåvor		300.00
Projekt	6000.00	4650.00
Diverse kostnader	3000.00	705.00
Externa medlemsavgifter		500.00
Riksförbundet	3700.00	3492.00
Avskrivningar	600.00	1793.00
Summa kostnader	45300.00	36623.60
Nettoresultat	0	10534.19
Totalt	45300.00	47157.79

Balansräkning

	Ingående	Utgående
Tillgångar		
Postgiro	29542.20	3192.09
Bank		35030.00
Inventarier	1794.00	1.00
Summa tillgångar	31336.20	38223.09
Skulder		
Kortfristiga skulder	8397.80	4750.50
Eget kapital	22938.40	33472.59
Summa skulder	31336.20	38223.09

Budget 1993

Intäkter		Kostnader	
Medlemsavgifter	36000.00	Tidskriften	24000.00
Kommunala bidrag	500.00	Portokostnader	7000.00
Landstingsbidrag	5600.00	Möten	3000.00
Ränteintäkter	1900.00	Resor	1000.00
		Förbrukningsmateriel	1000.00
		Riksstämman	2000.00
		Diverse kostnader	500.00
		Riksförbundet	3500.00
Summa intäkter	44000.00	Summa kostnader	42000.00

Bilder ur det fördolda

En sann historik om ett nätverk av handlingsmänniskor med delvis internationell bakgrund. Under en trehundraårig tidsepok har de sammansvetsats vid uppbyggnad av värmländskt näringsliv, lantbruk och järnhantering, allt i hela landets intresse. Några har gått till historien med gärningar i offentlighetens tjänst. En del av släkterna kom att njuta korta otium, på gott och ont, i Våse socken.

Vid släktforskning kan en liten detalj ofta orsaka att delar av en stor släkt överraskande rullas upp och medför fortsatt forskning. När baron Carl Hierta år 1762 flyttade från Kil efter försäljning av Kilsby säteri, var en dotterdotter till befallningsman Anders Prytz på Myrhult i socknen, Beata Olsdotter, född 1736, i tjänst hos Carl Hierta och Barbro Magdalena Gyllenbaal. I kyrkboken är noterat: Medföljde herrskapet till Sjöberga. Då måste forskaren följa Carl Hierta för att finna vart släktingen tagit vägen. Efter en lång forskarvandring i släkten Hierta finner han en Carl Anton Hierta, som år 1812 plötsligt dyker upp på Ågården i Våse. Det kräver vissa klarlägganden.

År 1661 erhöll rådmannen, sedermera borgmästaren i Kristinehamn, Olof Persson privilegium för ett hammarbruk med 2 hamrar i Björneborg, det första järnbruket i denna del av Värmland. Anläggningen blev i hög grad ett släktbruk i det att släkten Nordenfeldt, vars stamfader Olof Persson var, ägde bruket ända till år 1896. Olof Persson nödgades nedlägga verksamheten tillfälligt på grund av otillräcklig kolskog. Då anlade han istället en hammarsmedja vid Jonsbol längre söderut i Visman. Privilegium utfärdades 1684. Sedan han inköpt Uppsjöns hemman och flera skogstrakter återupptog han driften vid Björneborg, denna gång endast med en hammare.

Jonsbol utvidgades senare genom att Olof Perssons måg J G Erasmi år 1688 fick privilegium på en ny hammare, som kallades Jonsbols västra bruk. De båda bruken nyttjade dock samma damm.

Jonsbolsbruken stannade kvar i släkten och patron Carl Gustaf Erasmi, född

1722, fortsatte driften till dess Emerantia Erasmi, född 1732, och hennes make Adam Pistolkors, född 1712, övertog bruken år 1772. Adam Pistol-

Artikel tidigare publicerad i Våseräven

kors avled i februari 1785. De hade en dotter, friherrinnan Maria Sophia Pistolkors, född 1763, som år 1789 gift sig med baron Carl Anton Hierta. Samma år bosatte de sig på Jonsbols Gamla Bruksgård och övertog järnbruksdriften med inspektör och ett stort antal smeder och övriga anställda. Under bruket fanns även skogs- och jordbruksdrift.

Släkten Hierta

År 1565 tillfångatog svenskarna norrmannen Bengt Hierta. Han gick senare i svensk tjänst. Av dennes ättlingar blev översten, senare generalmajoren Lars Hierta (1718-1778), och överste Carl Hierta (1719-1793) friherrar 1771. Son till överste Carl Hierta, Hans Järta (1774-1847), som 1800 avsåg sig adelskapet var ämbetsman, politiker och skriftställare. Hans meritlista var så omfattande att endast en del av hans betydelse kan nämnas här; medlem av Svenska akademien, statssekreterare, landshövding, Erik Gustaf Geijers vän och rådgivare i dennes historiska författarskap. Hans Järta var en av Sveriges främsta prosastilister. Järtas omorganisation av Riksarkivet fick grundläggande betydelse för svensk hävdaforskning. Johan Gustaf Hierta (1791-1859) och Lars Johan Hierta (1801-1872), har även de gått till historien, som framstående publicister och politiker. Lars Johan utgav 1830 borgerligt liberala Aftonbladet.

Kilsby säteri i Kil ägdes från år 1663 enligt följande ägarelängd. Generalmajor Pehr Hierta (1663-1692), generalmajor Lars Hierta, född 1648, död 1711, ägde 1690 N Kilen och Ödegården, major Lars Hierta (1692-1739), major Leonard Adolf Gyllenbaal, gift med Agneta Elisabet Hierta (1739-1761), löjtnant Carl Hierta, gift med Barbro Magdalena Gyllenbaal (1761-1763).

Löjtnanten och baronen Carl Hierta sålde Kilsby 1763, till brukspatronen Johan Lundgren, förutvarande länsman i Visnums härad.

Samma Johan Lundgren köpte omkring 1812 Jonsbols bruk i Visnum. Baron Carl Anton Hierta, född 1755, flyttade då med familj från Jonsbols Gamla Bruk i Visnum till Ågårdens Pipareboställe, Våse.

Genom Kungl resolution den 13 maj 1812, transporterades bostället Ågården på kaptenen H:Baron Carl Anton Hierta.

Vid inflyttningen medföljde fyra av familjens fem barn, födda mellan åren 1790-1801. Efter faderns död 1824, flyttade alla till den närbelägna Thorsgården 1825. Syskonen bodde där av och till fram till 1844. Modern Maria Sophia Pistolkors avled efter två års boende på Thorsgården.

Till Stöpafors bruk flyttade 1821 Sophia Lovisa Hierta och 1832 Carolina Charlotta Hierta. Även sonen löjtnant H:baron Carl Johan Hierta flyttade dit år 1838.

Gösta Berlings Saga

Mårbackas trädgårdsmästare medförde till Våse en berättelse om Sophia Lovisa Hierta och hennes familjs upplevelser och öden. Skriften gömdes i ett bankvalv och har först nyligen kommit till värdefull vägledning.

Sophia Lovisa Hierta, född på Jonsbol 1791 bodde på Ågården de fyra första åren efter flyttningen. Men sedan kom hon att föra över släktrådarna till Sunne och Selma Lagerlöfs Gösta Berlingvärld. När hon år 1821 gifte sig

med Gustaf Adolf Sandelin, son till lagman Jan Sandelin på Öjjevik, anade hon väl föga att hennes svärmor skulle komma att bli förebild till Majorskan på Ekeby. Däremot måste hon och övriga familjen på Ågården väl ha vetat att denna Gustava Hallenia Sandelin (bokens Margareta Samzelius) var ett ovanligt kraftfullt och självständigt fruntimmer, som gick sina egna vägar. Hon ärvde ju, inte bara i boken utan också i verkligheten sju bruk efter sin älskare, den rike Bengt Reinhold Antonsson (i boken "Vackre Altringer") och var säkerligen efter detta testamente ganska intressant och skandalomsusad i Fryksdalen och övriga Värmland. Den store bruksmagnaten assessor Antonsson var en av Värmlands största bruksägare. Han anlade år 1760 Antonströms bruk i Sunne, vid sjön Björkens utlopp. Av intresse kan vara att bruksbygget möjliggjordes genom Antonssons överförande av 400 skeppund smidesrätt från Glumshammars bruk i Väse. Ett av de sju bruken var Stöpafors.

En fråga som kan väcka undran och spekulationer är: Hämtade Selma andra förebilder till Gösta Berlings Saga än majoren och majorskan från släkterna Sandelin och Hierta? Följande parallell kan vara av intresse att belysa:

Grevinnan Elisabet von Thurn Dohna gick med fara för livet över vårisarna till Ekeby. Gösta Berling rodde henne senare över Klarälven och hon vandrade ensam mot öster. Pigan Elisabet von Thurn födde ett faderlöst barn på en bondgård öster om Klarälven.

Sandelin-Hiertaättlingen Christina Maria Emerantia Alexierna Sandelin födde i juni 1854 ensam i Övre Ullerud det faderlösa barnet Adolph Axel Filip Sandelin. Var Christina Maria förebild för Elisabet von Thurn Dohna?

Släkten lagman Jan Sandelin - Gustava Hallenia

Häradshövding Thure Sandelin och fru Britta Maria Linnartsson var föräldrar till sagans major Jan Sandelin född i Nyed den 8 november 1749. Med hustrun Gustava Hallenia, född i Eskilstuna 1759, flyttade de 1786 in på Sjö. De fick 12 barn, 7 flickor och 5 pojkar.

Johanna Gustava Sandelin, född 1780,

vigdes vid patron Joh Ek Ersson, född 1764 i Västergötland, nu huvudägare till Helgeby. "Krut-Eken" kallades han efter krutförsäljning till Norge. De fick 7 barn under åren 1805 till 1816. Patron Joh Ek dog 1824. Enkefru Sandelin Ek flyttade till sin mor på Sjö och bodde där till 1841, då hon bosatte sig i Karlstad.

Brukspatron Gustaf Adolf Sandelin, född 1783, tillträdde 1821 som förvaltare vid Lötåfors bruk. Samtidigt gifte han sig med friherrinnan Sophia Lovisa Hierta från Ågården i Väse. I äktenskapet föddes 3 pojkar och 3 flickor. 1841 flyttade hela familjen till Mariestad.

Kommissionslantmätare Johan Gustaf Loberg hade då blivit ägare till Lötåfors bruk. Hans dotter Charlotta Loberg anses vara förebilden för den rika och vackra hjältinnan Anna Stjärnhök i sagan.

Brukspatron Mårten Philip Sandelin, född 1784, blev bokhållare på Björne och befälhavare där 1810. År 1847 titulerades han brukspatron. Han var ogift och hade som hushållerska jungfru Lena Falk. Mårten P Sandelin dog hemma på Sjö.

Lovisa Fredrika Sandelin, född 1789, gifte sig med häradshövding Gustaf Naucler, född i Tösse 1788. Han efterträdde 1831 sin svärfar som lagman på Sjö. De flyttade med sina 5 barn från Lysvik till hennes föräldrahem.

Sophia Sandelin, född 1792, blev 1812 gift med kapten Fred Bauman, född 1781. Han blev sedermera major. De bodde på Helgesäter men flyttade 1817 till Ingersby med sina 4 barn.

Fem av majoren ("Samzelius") och majorskans barn kom att bo längre eller kortare tid på något av de sju bruken.

I denna släktutredning har bruken och gårdarnas verkliga namn bytts ut mot deras benämning i sagans Lövsjö härad, Värmland.

Lagman Jan Sandelin dog på Öjjevik 1824. Änkan Gustava Christina Hallenia bodde kvar på Öjjevik till sin död 1842.

Bruksdöd, avsked, fattigdom

Stöpafors, ett större av de sju bruken erhöll 1833 under lagmanskan Sande-

lins energiska ledning, privilegium på ytterligare 340 skeppund smide. 1000 skeppund stångjärnstillverkning uppnåddes dock först på 1850-talet.

I anslutning till Jan Sandelins död, tillträdde sonen Gustaf Adolf som brukspatron på Stöpafors. Han verkade under 20 år. När lagmanskan Gustava Hallenia dog 1842 torde Sandelifamiljens kontroll över bruket ha upphört och helt övertagits av kommissionslantmätare Johan G Loberg. Här ligger säkerligen orsaken till att Gustaf A Sandelin och Sophia L Hierta med familj 1841 måste lämna sitt Stöpa fors och hembygden.

Sandelin-Hierta familjens öden under tiden fram till 1862 är till stor del okänt. De flyttade till Väse församling år 1862 och de fyra familjemedlemmarna kyrkoskrevs med beteckningen UM vilket betydde "Utan medel". Patron Sandelin och friherrinnan Hierta var då 79 resp 71 år gamla. De hade sannolikt under den okända mellantiden drabbats av det gamla brukssamhällets ekonomiska nedgång från 1800-talets mitt. Efter fem års boende på en gård i Glumserud, flyttade de 1867 till gården Bartna. Därifrån hade de utsikt över sjön till Ve, Thorsgården och Ågården. Sophia Lovisa måste ha känt dragning till denna sin forna hembygd.

Åren 1870 och 1871 lämnade Gustaf Adolf Sandelin och Sophia Hierta jordelivet. Närmast sörjande var dottern Christina Maria Emerantina Alexierna Sandelin med sin son Adolph Axel Filip Sandelin, född 1854. De bodde efter hennes föräldrars död kvar på Bartna. Den 21/11 1871 födde hon sonen Carl Gustaf. Adolph flyttade till Udenäs i Skaraborgs län 1877.

År 1882 finner man friherrinnan Sophia Lovisa Hiertas dotter och hennes då elvaåriga son antecknade på listan över "lösdrivare" i Väse. Modern hade då varit kyrkoskriven på samma gård under femton år.

Det känns tragiskt att tänka på att medlemmar av en mäktig och inflytelserik släkt och med anknytning till stora järnbruk i Värmland till sist i Väse kyrkböcker står under beteckningen "Utan medel" och "lösdrivare".

David Engh, 1992

Fortsättning Bilder ur det fördolda**Otryckta källor**

Kyrkböcker från Visnums-Kil, Visnum, Väse, Sunne och Över Ullerud.

Tryckta källor

Erik Femow. Beskrifning öfver Värmland. *Jalmar Furuskog*. De Värmländska Jämbruken, 1924. Svensk Uppslagsbok 1949, 1950. Kungl Vetenskaps- och Vitterhets-Samhällets Handlingar, Göteborg.

Hans Järta

Om Hans Järtas insatser för riksarkivet är följande hämtat från Olof Jägerskiöld: Riksarkivet 1618-1968, Stockholm 1968:

1837 blev tjänsten som riksarkivarie ledig. Då anmälde sig en oväntad aspirant, förutvarande landshövdingen i Kopparbergs län, Hans Järta. Som historisk författare hade han kommit i beröring med riksarkivet, och han föresatte sig nu att lyfta det ur förfallet. (Läget 1837 var att stora delar av riksarkivet förstörts vid branden i Stockholms slott 1697 och att det kvarvarande samt nybildade materialet fortfarande var i oordning./Reds anm.). Järta föreslog, att han själv skulle förordnas som chef för riksarkivet men behålla sin landshövdingepension.

Järtas plan gick ut på att riksarkivet med bibehållande av de administrativa uppgifterna i kansliets tjänst skulle utvecklas till en centralanstalt för den historiska forskningen. Under de följande åren byggdes den nya organisationen upp med hjälp av Bror Emil Hildebrand (1806-1884). Det arbete, som på hösten 1837 igångsattes av Järta och Hildebrand, hade i hög grad karaktären av nyröjning. Vad det gällde var att inhämta många

decenniers försummelser och att snabbt göra ett material, som till stora delar råkat i hopplös oordning, tillgängligt för forskningen. Det var då naturligt att man tillgrip ganska summariska metoder, som icke alltid hållit måttet inför en senare tids kritik. Till saken hör också, att den arkivaliska ordnings- och förteckningstekniken ännu vid denna tid var tämligen outvecklad.

På detta sätt bildades av handlingar med skiftande proveniens (ursprung) ämnesordnade samlingar. Men uppmärksamheten ägnades också åt de ursprungliga serierna till exempel av rådslag och rådsprotokoll som kompletterades, förtecknades och registrerades.

Kritiken har inte riktats mot Järtas metod i den då aktuella situationen utan mot den under följande årtionden tillämpade praxis att sönderbryta "organiskt framvuxna arkivbestånd" och fördela dem på de ämnesordnade samlingarna till förmån för forskningens förmenta intresse av snabb och lätt tillgång till upplysningar i ett visst ämne.

Arbetsresultatet var i varje fall imponerande. Det avsedda syftet, att göra arkivbeståndet lättare tillgängligt för forskningen, uppnåddes.

Dataträff

Tisdagen den 17 november samlades ett 15-tal DISGEN-användare till en informell träff på Gamla Badhuset i Karlstad. Flertalet var medlemmar i både DIS och Värmlands Släktforskarförening.

Syftet med träffen var att utbyta erfarenheter kring DISGEN. Klart är att många som har skaffat detta mycket användbara program inte alltid har kommit igång ordentligt. Det finns mycket att lära och då kan man hjälpa varandra vid sådana här träffar.

Intresset för användandet av datorer i släktforskningen är stort och därför arrangerar föreningen en stor dataträff tillsammans med DIS den 23 januari, som när detta läses redan ägt rum (se särskild rapport).

Jag hoppas att träffen skall följas upp med diskussioner hur vi i föreningen skall gå vidare. Kanske vi bör ordna någon kurs? Du är välkommen med synpunkter till styrelsen.

Lars-Gunnar Sander

Dis-kurs

Som framgår av referatet från DIS-träffen sida 10 har framförts önskemål om kurs i DISGEN och övriga program. Några har hört av sig efter träffen.

För att vi skall få en uppfattning om hur stort intresset är, önskar vi att alla som skulle vilja gå en sådan kurs hör av sig till ordföranden

Lars-Gunnar Sander
Telefon 054-87 27 54

Kom ihåg datum

Årsmötet lördagen 13 mars kl 1300 i Gamla Badhuset, Karlstad

FORSKAR PROFILEN

Marie Esplund, stadsarkivarie i Karlstads kommun, berättar om sig själv:

- Redan som liten älskade jag att höra på när mormor eller farmor berättade om sin släkt och sina egna ungdomsminnen. Detta intresse inspirerade mig att som specialarbete på gymnasiet göra ett genealogiskt arbete om min farfars släkt och hur vi fick vårt familjenamn. För att klara av detta arbete gick jag en kvällskurs i släktforskning och jag var den yngste kursdeltagaren som min kursledare, Gösta Brandberg, Enköping då sade sig ha haft.

- Under den tid då jag övningskörde så brukade jag ta med min pappa i bilen och jag fick köra mellan hemmet i Enköping och Uppsala landsarkiv på lördagarna. Detta fick till följd att även min pappa blev intresserad av släktforskning och lärde sig att läsa gammal handstil.

- Under de år som jag studerade på högskolan i Örebro och den period som jag därefter var arbetslös blev biblioteket (med litteratur och mikrofilmer) mitt andra hem. En tioveckors praktik under högskolestudierna, som förlades på Örebro stadsarkiv, visade mig vad jag skulle syssla med. Beredskapsarbeten på folk- rörelsernas arkiv och Örebro

läns företagsarkiv ledde mig vidare till en yrkesutbildning i arkivkunskap vid Stockholms universitet. Efter detta studieår följde ett sjukvikariat på Örebro stadsarkiv till en heltidstjänst på Karlstads kommunarkiv. På kommunarkivet, där jag arbetat sedan februari 1989, hjälper jag de olika förvaltningarnas personal, journalister, akademiska forskare, släktforskare, lokalhistoriker och andra intresserade att finna material.

- Släktforskningen har jag inte lagt på hyllan. Jag söker mina Värmlandsanor och de senaste två åren har jag försökt kartlägga smedsläktarna Bock, Box eller Bäck som arbetat på nästan alla bruk i Värmland. De har även sina efterlevande i bl a Göteborg, Eskilstuna, Stockholm och i Örebro län.

- Släktforskningen har i mitt fall alltså lett vidare till både ett yrke och intresse för lokalhistoria och övriga närliggande forskningsgrenar.

Marie Esplund

Släktforskar- förteckningen

Breven med forskarblanketterna flyter in i jämn ström. Ett stort tack till alla som inte väntar till sista minuten. Hittills har ett femtiotal inkommit, de flesta korrekt ifyllda. Men det kan vara på sin plats med lite ytterligare information.

Forskarförteckningen är helt fristående från 1988 års katalog över Värmland. Uppgifterna registreras inte på samma sätt. Bland annat finns ingen tidsperiod angiven. Jag har försökt "översätta" dessa, men kan inte garantera att uppgifterna blir som forskaren tänkt sig. Ni som vet med er att ni refererat till gamla katalogen, var snäll och skicka in ny blankett så att jag har den senast 15 mars 1993.

Använd inga förkortningar! Ö kan vara både östra och övre. Skriv endast en ort/släkt/specialforskning per rad. Räcker inte sidan till så går det bra att fortsätta på vanligt papper.

Tänk på att t ex i Värmland finns socknarna Norra Ny, Södra Ny och Jösse Ny. Det räcker alltså inte att bara skriva Ny socken. I många fall kan sammanhanget ge rätt socken, men inte alltid.

En annan självklarhet. Fyll i hela din egen adress och telefonnummer!

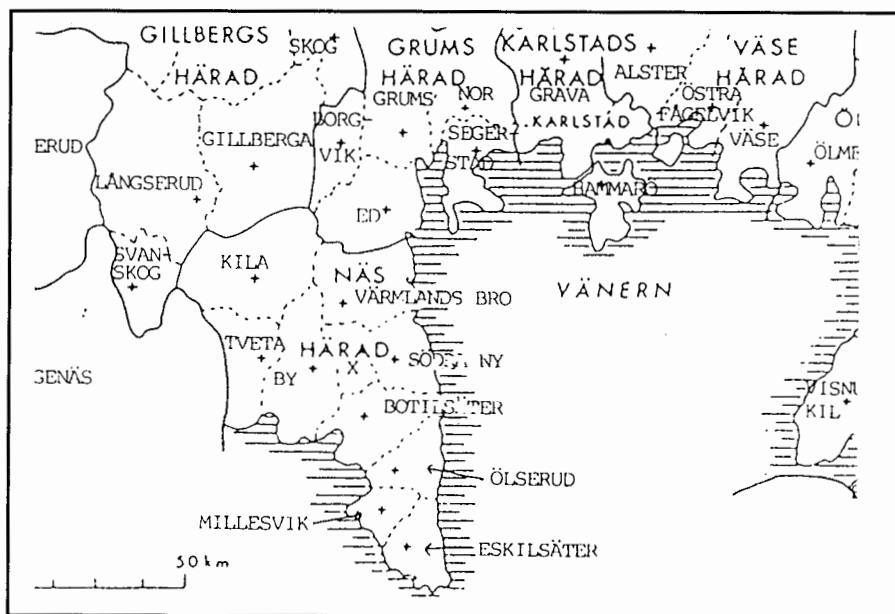
Gunnar Jonsson

Anbytarträff i Säffle

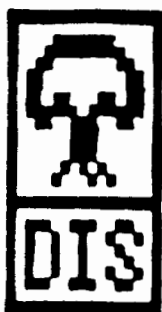
En anbytarträff för Näs härad hölls den 7 november 1992 vid hembygdsgården i Säffle. Vård för träffen var Gunnar Jonsson. Red var tyvärr förhindrad närvara men enligt rapporter hade ett 10-tal släktforskare mött upp, varav några från Säffle Släktforsarklubb.

Karta för Näs härad

DIS - träff

Ett 50-tal medlemmar hade samlats till DIS-träffen i Gamla Badhuset den 23 januari. Man kunde konstatera att det fanns ett intresse och en nyfikenhet även hos medlemmar, som inte använder

datorn i släktforskningen. Bo Klewe från DIS hade kommit från Linköping för att informera om och visa DIS-programmets möjligheter. Han berättade att DIS (Föreningen för datorhjälp i släktforskningen), som startade 1980 är Europas äldsta datorsläktforskarförening. Man började med ABC80 och har sedan utvecklat programmen för användning i moderna persondatorer.

3 nya medlemmar per dag

1992 hade man 1600 medlemmar. Under slutet av 80-talet har man i medeltal fått 2 nya medlemsanmälningar per dag; den senaste tiden har det tenderat till att bli cirka 3 nya medlemmar per dag.

DIS syften är:
Undersöka möjligheter
Utveckla metoder
Sprida kunskap
Stimulera släktforskning

DISGEN

DISGEN är huvudprogrammet, kring vilket de övriga programmen är uppbyggda. I det programmet kan man hantera upp till 30 miljoner personer i upp till 100 generationer med upp till 7 giftermål per make/maka och upp till 30 barn per förälder. I princip obegränsad mängd uppgifter kan lagras per person. Löpande text från textfiler kan hämtas. Alla dessa uppgifter begränsas av datorns minneskapacitet. Man kan ur inmatade uppgifter skriva ut antavlor,

stamtavlor, personakter, tabeller, alfabetiska listor, tidsdiagram m m.

DISBYT

Detta är en central databas, lokaliserad i Växjö. Man kan antingen koppla upp sig via modem eller sända in diskett med basuppgifter hämtade från uppgifter ur egna DISGEN-data. Man får då tillbaka disketten med uppgift om eventuella "träffar". I denna databas finns uppgifter fram till år 1900 för att ha en god marginal till risk att komma i konflikt med datalagen.

DISFOR

Denna databas används för inmatning av den nya släktforskarförteckningen, som just nu under uppbyggnad genom Sveriges Släktforskarförbund (se sida 9). Databasen är placerad i Linköping, men kommer att finnas parallellt i Stockholm, Göteborg och Lund.

DISKART

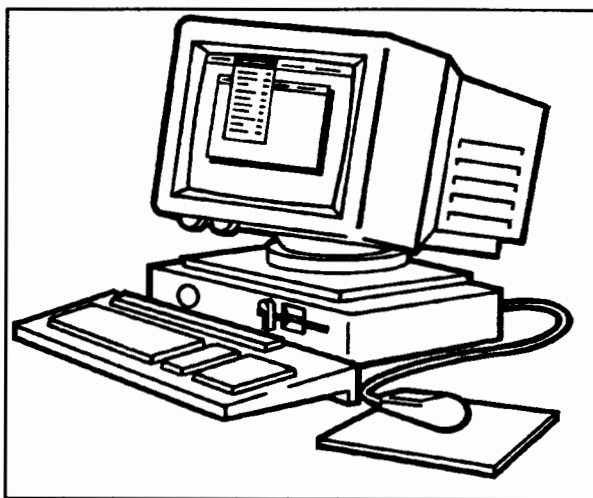
Detta är ett projekt under utveckling. Man använder data från lantmäteriets databas med koordinater. Med hjälp av detta system skall det vara möjligt att återge kartor med sockengränsar samt förse dem med egna figurer som till exempel anornas boplatser.

DISBILD

Med detta system avser man utnyttja tekniken att lagra bilder i dator. Systemet kräver dock stort minnesutrymme, och kommer väl att kunna utnyttjas fullt ut tillsammans med kompaktskivminne (WORM). Tekniken ger stora möjligheter och används t ex av läns-museet i Härmösand för att bevara fotografier av museets föremål.

DISFAMILY

Disfamily är en uppringbar databas. Med denna kan man komma i kontakt med DISBYT och andra databaser.

Man skall utbyta meddelanden mellan varandra med hjälp av en sk elektronisk brevlåda.

Data från DISBYT hade lagts in i en demonstrationsdator och deltagarna fick möjlighet att söka i databasen. Några av deltagarna fick "träffar".

Bo Klewe nämnde att det även finns andra datorsystem för släktforskare. Det andra stora systemet med stor spridning i Sverige är HOLGER. Dessutom finns amerikanska system till exempel My Family. Man får dock se upp med amerikanska system, så att man får versioner som kan hantera å, ä och ö.

Vilket system är bäst?

Det vill inte VärmlandsAnor försöka att svara på. För den normale släktforskaren med något eller några 1000-tal kända anor torde det väl vara egalt - huvudsaken är att man själv är nöjd med systemet. De flesta seriösa system klarar det normala behovet. Men önskar man byta anor, så är ett system, som används av flera andra släktforskare, att föredra. Och då har DIS-systemen stora fördelar. Där finns även möjlighet till utbyte av andata inom Norden.

Vid träffen framfördes önskemål om att vår föreningen skall anordna kurser i DIS-användning. Sådana tankar har redan framförts av bland annat vår ordförande och kommer att diskuteras i styrelsen.

Bernhard Granholm

Arbetsvandringar från Gillberga till Horten åren 1839 - 1840

Det var med stor tillfredsställelse som jag i nr 1992:3 av VärmlandsAnor läste Bernt Holsts artikel "Emigrasjonen fra Sverige til Horten og omland i 1830- og 1840-årene". Där stod att många svenskar varit med och byggt upp norska marinens varv i Horten, bland dessa en del från Eda och Gillberga i Värmland.

När jag - för att skriva en artikel till Gillbergas sockenbok om arbetsvandringar och emigration - läste husförhörlängder från 1733 och framåt i tiden, fann jag att ett tjugotal gillbergabor fått arbetsattest till Horten åren 1839-1844. I uppslagsboken stod att norska marinens varv började byggas de åren och min gissning blev att gillbergaborna fick arbete med detta.

Tre män fick attester 1839: Jan Nilsson i Ökne f 1793, Carl Olsson i Granbäck f 1816 och Per Jansson i Skomperud f 1817. Året därpå gav de sig iväg igen i sällskap med ytterligare fyra män. Av dem var soldatsonen Nils Jonasson Öken i Ökne f 1821, så ung att han måste ha sin faders skriftliga tillåtelse för att få arbetsattest. Tydligt gick det bra för även 1841 fick han attest till Horten tillsammans med elva andra män. 1842 fick fem män arbetsattester till Horten, men 1843 var ingen attest utskriven dit. Den sista attesten till Horten skrevs ut 1844 till drängen Jan Persson i Granbäck f 1811. Under dessa fem år fick 21 män ut 28 attester, därav fem män från Ökne med nio attester och fyra män från Granbäck

med fem attester. Om Carl Olsson i Granbäck står noterat: "Vanför av slag så illa att han knappt kan tala, fick det i Horten".

Det framgår av Holsts artikel att Marinestasjonens chef år 1838 skickade en skrivelse till bl a landshövdingen i Värmland om behovet av arbetskraft till Horten. Skrivelsen har förmodligen kungjorts i kyrkorna, för redan den 21 januari 1839 skrivs första attesten ut, 18 februari den andra och 5 april den tredje. Enligt artikeln kom det under senare hälften av 1840-talet många arbetssökande till Horten både från Norge och Sverige, men då hade gillbergaborna fått andra mål för sina arbetsvandringar.

Gunnel Kvarnström

Intervju med Nils Börjeson

Släktsökning

Nils Börjeson har sina rötter i Östmark i norra Värmland och har gått i realskolan i Torsby i slutet av 1930-talet. Det föll sig naturligt för honom att i början av 1970-talet börja forska om sin hembygds forna dagar. Detta resulterade i att nu har till Östmarks Hembygdsförening och till en kusin i Lekvattnet lämnats åtskilliga noteringar av dessa bygdens historia och persondata.

Efter skolan i Torsby blev det så småningom Kallinge och flygflottiljen F17 som blev arbetsfältet. Därifrån är nu Börjeson pensionerad. Vid intervjun som VärmlandsAnor fick mitt i flyttningsbestyr från bostaden i Karlstad säger Börjeson:

- Jag vill inte kalla mitt arbete släktforskning. Det är så pretentiöst och liknar mest vetenskapligt arbete. Det är inte så vi arbetar, vi de många som söker oss tillbaka till våra förfäder. Vi söker och därför vill jag kalla mitt och många andras arbete för släktsökning.

- Sedan är det ett annat fel som vi gör, när vi med entusiasm startar vårt sökande bakåt i tiden. Vi borrar på djupet för att så snabbt som möjligt komma till det dunkla 1600-talet. Men samtidigt riskerar vi att fel uppstår, präster har skrivit fel, vi har inte dubbelkollat tidsuppgifterna och vi har inte med tillräcklig skepsis tolkat det trovärdiga i noteringarna från gamla tider.

- Ibland klandrar vi oss själva för att vi inte låtit våra äldre få berätta för oss om sina minnen. Det är detta jag vill ha fram. Vi kan lugnt lämna dessa gamla tider, detta 1600-tal som vi måste tolka och 1700-talet som har knapphändiga uppgifter och svårlästa böcker. Detta kan våra efterkommande, nästa generationen, mycket lättare hantera genom att den tekniska utvecklingen blir så mycket vassare i hjälpmedel. Vi ska ägna oss åt att dokumentera vår farfar och farmor. Helst ska vi medan de ännu lever låta dem tala om sitt liv, om

sina bekanta och bekantas bekanta, och teckna ned detta i ljudupptagning eller på papper. Där berikar vi vår egen släktskildring på ett sätt som ingen annan kan göra och så får vi bevarat det som inte kommer att stå i några kyrkböcker. De relativt närliggande tiderna är viktigast att dokumentera.

Nils Börjeson har i Torsby-Klarälvsposten skrivit en rad artiklar under samlingsrubriken "Förr i tia" och torde därför i denna tidnings spridningsområde ej vara helt okänd. Beslut är dock nu fattat om att slutliga bostadsorten efter pensioneringen som flygofficer blir Kallinge.

VärmlandsAnor har en aning om att det inte är enda gången som vi får möta namnet Nils Börjeson i dessa spalter.

Harald Persson

Jämnårig med farfars syster

I mitt forskande har jag snubblat på två notiser som kanske kan vara av allmänt intresse.

Den första är uppgifterna från biskop Nils Lövgren (ur Karlstads Stifts Julbok 1951) om hans uppväxt och släkt. Där förekommer en spridning på 42 år mellan första och sista barn. Det mest anmärkningsvärda är kanske ändå det faktum att av de två flickor som föddes samma år (1849) så var den ena farfars syster till den andra!

Den andra notisen är hämtat från Säfte-Tidningen och handlar om skräddaren Stefanus vandring till Stockholm i koleratider på 1800-talet.

Säreigna släktförhållanden

Ur minnesanteckningar gjorda av biskop Nils Lövgren: Min mor var av bondesläkt. Hennes far (Olof Andersson) hade nog efter förhållandena varit välbärgad. Han hade dock en mycket stor familj, var gift tre gånger. Äldsta barnet, en son i första giftet, föddes i hans yngre år; yngsta barnet, en dotter på hans ålderdom. Avståndet mellan dem var 42 år. Detta gjorde det möjligt, att sonens äldsta barnbarn, alltså min morfars äldsta barnbarnsbarn var ungefär jämnårigt med morfars yngsta barn. (Nils var son till Anna, född 1810).

Utdrag ur släkttabellerna:

= Tabell 1 = Anderssons Olof, f 1776, Hemmansägare, d 1861, g 1:o m Olsdtr Britta, f förmodligen 1784, d av håll och styng 1808, g 2:o m Olofsdtr Maria, f 1789, d 1840, g 3:o m Jonasdtr Lena, f 1818.

Barn i första giftet Andréas, f 1807.

Barn i andra giftet Anna, f 1810; se tabell 2. Olof, f 1813, d i mässlingen 1820. Johannes, f 1816, d i mässlingen 1820. Swen, f 1818. OLOF, f 1822. Stefanus, f 1825; se tabell 3. Maria Greta, f 1830, d i kikhosta 1832.

Barn i tredje giftet Johannes, f 1841, d i rödsot 1843. Anders, f 1841. Gustaf, f 1843. Maja Kajsa, f 1846. Britta Lisa, f 1849.

Nr 22

Här är min antavla. Jag begränsar den till mina anor från Värmlandsnäs.

Trots att jag numera nått ett väsentligt mål för mina efterforskningar - att "fånga in" föräldrarna till min ffff Olof Pehrsson från N Grimbråten - vill jag ännu ej återkalla den efterlysning som jag gjorde om Olofs fader i Nytt från Värmlands släktforskarförening nr 1990:4, Anor sökes nr 124. Fortfarande saknar jag nämligen vissa data.

Det som lett mig fram till målet är mycket kortfattat: Olofs yngsta syster Maria Persdotter var gift med Erik Andersson Torfman och avled i Torfverud, Ölserud, 1804-03-25 (pag 256), "48 år gammal". I födelseboken återfinns Maria Persdotter såsom född i N Grimhult 1755-10-07 (pag 8) av föräldrarna Per Håkansson och Ingrid Andersdotter.

= Tabell 2 (generation 1) =

Olsdtr Anna, f 1810, g 1832 m Jansson Erik, f 1802.

Barn Eriksson-Lövgren Johannes, f 1833. Anna Stina, f 1835. Olle, f 1837. Erik Gustaf, f 1842. Eriksson-Leuwgren Anders, f 1844, d 1911. Carl Petter, f 1/3 1847. Maja Lisa, f 1849. Eriksson-Lövgren Nils, f 1852, d 1920.

= Tabell 3 (generation 1) =

Olsson Stefanus, f 1825, skräddare, g 1851 m Johannesdtr Karolina, f 1831.

Stefanus vandring

Ur Säfte-Tidningen: I början på 1870-talet styrde skräddaremästare Stefanus Olsson i Ingersbyn, Kila, även kallad Ingers-Staffan, sin färd till Säfte. Han hade då ett tag hälsat på i Stockholm. I Kila hade han egendom jämte skräd-

För Per Håkansson - som erhöll fasta å viss hemmansdel i Grimbråten 1746-03-10 - har jag inte kunnat utforska födelsestiden. Födelseböckerna före 1754 saknas ju för Ölserud. Ej heller har jag kunnat återfinna uppgift om honom i förteckningarna över de döda inom samma socken. Ingrid Andersdotter från N Grimbråten begrovs 1772-02-23 (pag 80) 52 år gammal och benämnes då "gifta hustrun". Maken Per bör därför ha levat vid den tidpunkten. Inte heller synes han finnas i husförhörlängderna i Ölserud 1777-1782. Det kan därför misstänkas att han avled senast 1777. Eller hade han avflyttat före det året till annan församling?

Det måste här påpekas att ovannämnde Per Håkansson ej är identisk med Per Håkansson f 1727, gift med Ingrid Olsdotter f 1732, även dessa från Grimbråten.

Hugo Almqvist
Torsgatan 2
753 15 UPPSALA

deriet. Såsom sed var på den tiden gick han runt i gårdarna och sydde. Pressjäm, nål och tråd och sax var det enda som behövdes i attiralj. Tyget hade mororna själva ordnat med, även om de inte alltid vävt det.

I mitten på 1860-talet härjade koleran i Sverige. Då lade Staffan undan sygrejerna för att tillsammans med "Johannes i Vivas" gå till Stockholm, där de båda blevo renhållare. I betalning fingo de 5 riksdaler om dagen - det var mycket pengar på den tiden, då en dränglön för ett helt år var 18 riksdaler, ett par stövlar och lite tyg till ett par blaggamsskjortor och möjligen ett förskinn. Utom de fem riksdalerna fingo renhållarna brännvin så mycket de ville dricka, och eftersom brännvinet minst av allt var en föraktad dryck på den tiden, var förmånen värderad, särskilt i koleratider.

Samtliga socknar i S-län (utom Uppsala)
B=Botilsäter. NH=N Hökhult. Ö=Ölserud. NG=N Grimbråten.

22 Antavla för: HUGO ALMQVIST, f 1910-05-30 i N Råda(S).				
Gen: I	II	III	IV	V
Nr : 2-3(1)	4-7	8-15	16-31	32-63
2 ALMQVIST OSKAR ALBIN LANDSFISKAL f 1877-07-29 Torserud, B d 1948-01-18 Alster g 1909-12-05 Karlstad	OLSSON OLOF PETTER H-ÄG GODSÄG f 1841-10-03 NG, Ölserud d 1919-02-11 Säffle g 1865-07-16 ÖLSDTR CHRISTINA f 1836-11-29 Järnerud, B d 1908-11-02 Säffle	OLSSON OLOF HEMMANSÄG LANDSTINGSMAN f 1799-07-10 Ölserud d 1844-09-25 Ölserud BENGTSDTR INGRID MARIA (MAJA) f 1802-08-07 Finserud, B d 1821-11-11 ANDERSSON OLOF f 1889-09-16 Järnerud, B d 1844-06-06 Botilsäter	PEHRSSON OLOF NÄNDEM Ö(NG)? - NG ANDERSDTR ANNA Ö(N Hörhult) -NG MATTSSON BENGT ÅBO 1765-1849 Finserud, B - Finserud, B ANDERSDTR LISA 1765-1828 NH, Ölserud-NG SVENSSON ANDERS Järnerud, B-d:o ANDERSDTR ANNICA Botilsäter-d:o OLOFSSON PER ÅBO 1766-1836 Ny-Botilsäter JACOBSDTR MARGARETA 1765- Millesvik-	HÅKANSSON PER DANNEMAN Ö?(NG?) ANDERSDTR INGRID LARSSON ANDERS BRUKARE PERSDTR BRITTA JANSSON MATTS ÅBO Finserud ANDERSDTR MARIA LARSSON ANDERS BRUKARE i NH PÄRSDTR BRITTA ANDERSSON SVEN Årnerud?, Botilsäter HALFVARSDTR MARIA PÄRSSON ANDERS LARSDTR MARGARETA PÄRSSON OLOF Ny JANSDTR CATHARINA ERICSSON JACOB Låxered, Millevik BERM MARETH
1 Ansökare: ALMQVIST OSKAR HUGO LÄNSASSESSOR f 1910-09-30 N Råda og Bosatt 1992 i Uppsala(C)				
3				
921208				

Fortsättning från sida 12

Efter denna utflykt begav sig Stefanus Olsson åter hem, sålde sin egendom och bosatte sig i Säffle där han byggde sig ett hus snett emot där Skräddar-August bodde, dvs den fastighet, som "90-tusingen" Johansson senare var ägare till.

En son till Carl-Johan, som kallade sig Löfgren, hade lärt till plåt- och kopparslagare hos kopparslagare Svensson i Åmål. Åt honom byggde fadern 1879 verkstad inne på gården till fastigheten - landsvägen till Kila gick förbi här på den tiden. Här drev denne sedan sitt yrke till dess han efterträddes av sonen Anders Löfgren, vilkens son också som bekant fortsätter farfaderns verksamhet. Stamfadern Stefanus Olsson levde fram på 1890-talet.

Barn Löfgren Carl-Johan, f 1853, d 1915. Stefanusson Olaus, f 1856, d 1857. Stefanusdr Mathilda Maria, f 1858, d i halssjukdom 1865. Stefansdr Sofia, f 1860, d i halssjukdom 1865. Stefanusson-Löfgren Axel, f 1863. Stefanusdr-Mithander Sofia, f 1868. Löfgren Anders Ludvig, f 1871, d 1879. Stefanusson-Löfgren Adolf, f 1874.

Peter Funke

Köp av kyrkobok

I Silleruds första födelsebok (C:1) står följande antecknat:

Anno 1683 om Per Mistio köptes thenas Silleruds Kyrkio Boock i Carl-stadh för 4 Dahler, 36 öre smt.

Uthi hvilken finnes antecknad:

1. Alle Kyrkionens inkomposter.
2. Alle utgifter.
3. Heres mången som ähre döpte, wijgde och döde i thenna för samb-lingen från den 1 May Anno 1683.

Anno 1683 den 28 May första gången Kyrkio häftes uplästes sedan iags kom hijt räcnade iags tillijka me nemdeman-nen Knoppen, samt Kyrkiowerden och sex män och fans der inne 4 1/2 Rx Silfver Courant och 4 öre smt.

Gun Albinsson-Karlsson

Släktträff i Gillberga

En lördag i augusti samlades drygt 100 personer till en släktträff vid Gillberga Brunn. Träffen var ett resultat av mångårigt släktforskningsarbete. Vädret var strålende och gästerna kom från Sundsvall i norr och Hälsingborg i söder, från Stockholm, Uppsala, Uddevalla och Jönköping. Dessutom alla Gillbergabor som genom generationer har varit bygden trogen i över 300 år.

Gerda Kleimert hälsade gästerna välkomna och uttryckte sin glädje över den stora uppslutningen. En god middag serverades, och man måste ge en eloge till restaurangen som kunde ordna för så många ute på landsbygden. Även, om en del fick vänta lite så var humöret gott och det var inte långt mellan skratten. Efteråt samlades släkten ute i parken för att bekanta sig med varandra.

Så tog underhållningen vid. Först spelade skolflickan Cecilia Knutsson från Skoghall några sånger på orgel. Kör- och musikledaren Uldine Björlin, Säffle, underhöll med dragspelsmusik och ledde en stunds allsång vid kaffet. Kjell-Åke Edesgård, Forshaga, barnbarn till den äldsta deltagaren Agnes Gerden från Forshaga, som ofta är anlitad för att sjunga i kyrkliga sammanhang, sjöng några gamla sånger och som avslutning sjöng han Värmlandsvisan, som klingade vackert över Gillbergadalen.

Gerda Kleimert tog vid och läste en historik skriven på vers. Hon läste också ur sin släktbok en redogörelse över upphovsmannen för denna släkt, Gustav Andersson Berg och hans hustru Anna Olsdotter. Gustav Andersson Berg var fältjägare och kalfaktor vid Trossnäs. Han tröttnade på militäryrket och blev baptistpräst i stället. Han blev väckelsepredikant, gick omkring i bygden och predikade, döpte både små barn och vuxna i ett tjärn i Hällsbäckeskogen; han kallades Människan för att han var så hjälpsam mot alla. I släkten fanns också den legendariske evangelis-

Gerda Kleimert, Säffle

ten Carl Viktor Gillen. Han var stor väckelsepredikant som hade hela världen som arbetsfält. En tid bodde han i Säffle där han lät bygga det s k Gillenska huset vid Stortorget. Det var ett stenhus. Det förstördes i mitten av 60-talet genom eldsvåda, men hade då redan utrymmts för att rivas.

Så blev det tid för släkten att bekanta sig med varandra och glada rop hördes här och där när man återsåg släktingar och fick bekanta sig med de unga och fick veta vilken gren dessa kom ifrån.

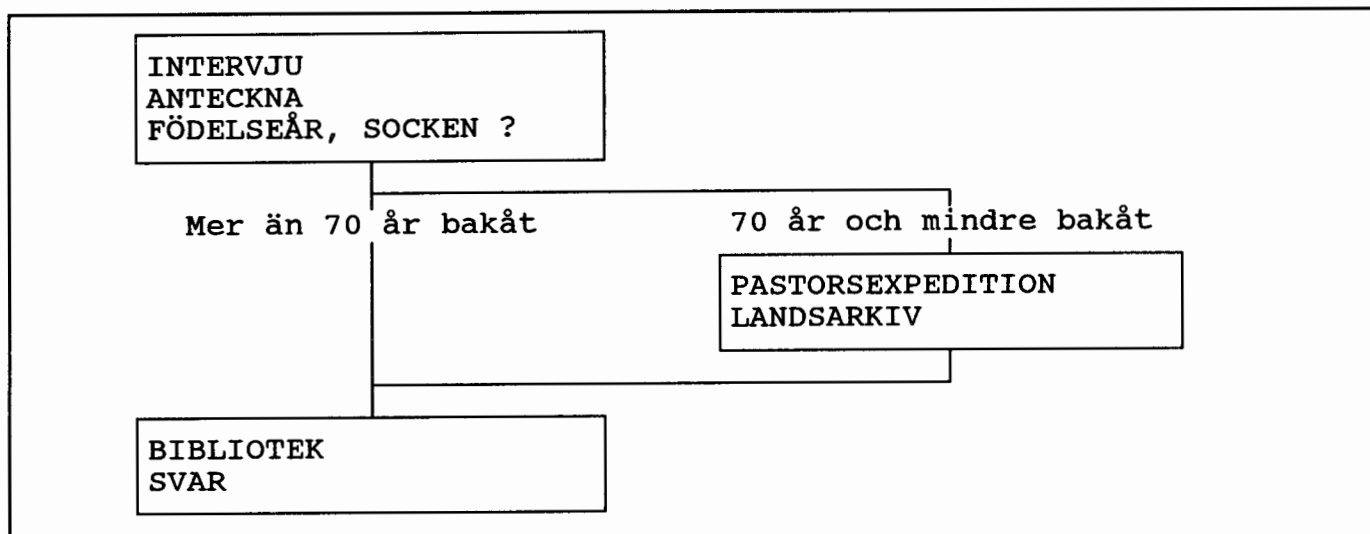
Bertil Karlsson, Säffle, var en flitig fotograf och han visade en karta från 1800-talet över Gillbergadalen och Hällsbäck. På kartan fanns de gamla stigarna, där fäderna vandrat till sina torp. Där fanns också namnen på torpen utsatta. Gerda Kleimerts släktbok förevisades. Den väckte intresse.

Så avslutades träffen och alla var nöjda och uttryckte önskemål om att få mötas igen nästa år. Efter avslutningen gjordes ett besök på Gillberga Kyrkogård där många fäder vilar.

Arrangör för släktträffen var Gerda och John Kleimert samt Uldine och Bert Björlin, Säffle.

Gerda Kleimert

Hur börjar man släktforska ?

Figur 1. *Forskningsväg för släktforskning*

Fråga

Här är några grundläggande regler när man börjar släktforska. Börja med att fråga de äldre om vad de vet. Detta är en sak som man bör tänka på även innan man börjar släktforska. Även om man just frågetillfället inte är intresserad av släktforskning eller har tid med detta, så är det värdefullt att anteckna uppgifter om de föregående generationerna så långt det går att få för att senare ha till hands. Bra är också att ha frågorna och svaren inspelade på band.

Forska

Normalt får man födelsedata på någon som är den äldst kända i släkten. Börja forskningen utifrån denna uppgift! (Se fig 1). Givetvis kan man ju kontrollera även kända uppgifter i arkiv. När man bestämt sig för var man skall börja forska så har man två vägar att gå och detta är beroende av på vilket år man börjar på.

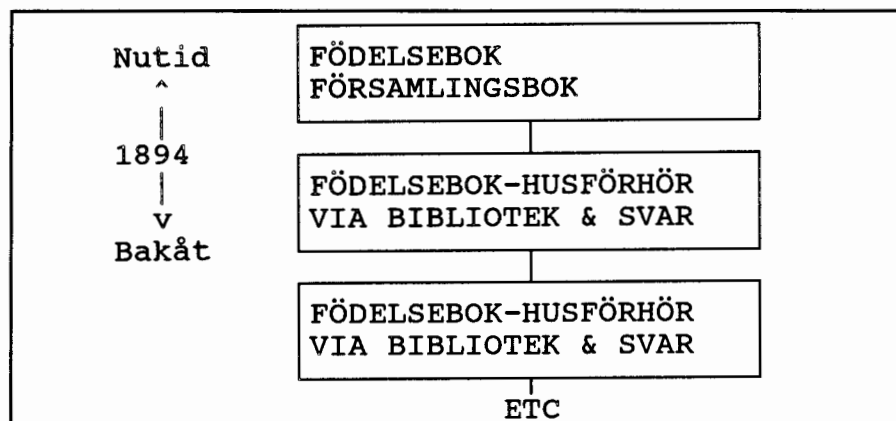
Sekretesslagen anger 70 års sekretess för folkbokföringsuppgifter. I år, 1993, gäller sekretess alltså för uppgifter från 1923 och framåt. Man måste då kontakta pastorsämbetet för den socken det gäller. Uppgifterna man söker kan finnas där, men kan också vara

levererade till det landsarkiv som är arkivmyndighet för aktuell socken. Sekretesslagen säger att man får ta del av de uppgifter i arkivet, som finns om en själv. Det tolkas så att man även kan få uppgifter om avlidna personer i släktled rakt bakåt. Besöker man pastorsexpeditionen eller arkivet och själv läser de uppgifter som söks så är det gratis. Ber man landsarkivet ta fram uppgifterna, så debiteras en fastställd avgift - pastorsexpeditioner kan ta betalt.

Börjar man på 1922 och tidigare, så kan man besöka ett bibliotek och där låna mikrokort från SVAR. För vissa län finns inga SVAR-kort från 1922 utan enbart från 1920 och tidigare. Då

måste man även här gå via pastorexpedition-landsarkivet men då utan sekretessrestriktioner.

Oavsett var man börjar så startar man i normalfallet med födelseboken för den socken det gäller (fig 2). En födelsebok är en kronologiskt förd förteckning över födda personer. När man då funnit den man söker, så går man över till husförhörlängden/församlingsboken. I födelseboken har man i normalfallet funnit föräldrarnas namn samt i vilket by eller på vilken adress familjen bott. I många fall hänvisas även till sidnummer i husförhörlängden/församlingsboken.

Figur 2. *Flödeshema för släktforskning*

Fortsättning Hur börja . . .

Husförhörslängd eller församlingsbok är förd topografiskt, dvs efter byar och adresser inom socknen. Husförhörs-längder fördes fram t o m 1894. Evad det gäller personuppgifterna är det i princip ingen skillnad mellan en husförhörslängd och en församlingsbok. I den förstnämnda finns även noteringar från husförhör införda. Det man skall söka här är föräldrarnas födelsedag och -socken. Utifrån dessa uppgifter går man till födelseboken för angiven

socken och återupprepar ovan angiven rutin.

Ovanstående gäller om arkivhandlingarna finns. Ibland finns dock luckor i materialet. Kyrkböckerna kan vara bristfälligt förda och/eller de kan vara förstörda av brand eller fukt. De kan också ha försvunnit eller vara skadade av andra orsaker. Då får man gå andra vägar. I en del fall finns s k rekonstruerade kyrkböcker, dvs någon har med mantalsregister och andra arkivhandlingar som grund gjort upp födel-

seböcker och församlingsböcker och gett ut i bokform. Om inte heller rekonstruerade kyrkböcker finns så kan man söka i annat arkivmaterial, främst mantalsregister.

Redovisat flödesdiagram, Figur 2, visar den generella vägen för släktforskning. Men som nämnt finns det undantag, där ovan angivna regler inte gäller. Då är det råd vi kan ge att begära hjälp.

Hjälp kan fås från släktforskarföreningar och arkivpersonal.

Ur Nordmarks härads dombok

Postgången Karlstad-norska gränsen 1669

Anno 1669 den 15, 16, 17 Nowembris

Allest efter godh ricktighast medh påstlöpandet och giästgifverijt fans wara af nöden att anställas millan Carlstad och Gräntzen, wid Nordmarken ty blef bemälda Påst ricktat och stält, efter Ordinarie Stäckholms Påstens ankommande och afgångande till och från bemälate stadh som föllier:

- 1/ Kommer Påsten från Carlstadh till Lillenor tisdagar, aftonen 1 1/2 mil.
- 2/ Till Malsiiö onsdag morgonen, 2 mil.
- 3/ Till Öckna onsdagsaftonen, 2 mil.
- 4/ Till Backa Torsdags Mårgeon 1/2 mil.
- 5/ Till Grinsbyn Torsdagsmiddagen, 2 mil.
- 6/ Till Snarkijhl Torsdagsqvällen 1 1/2 mil.
- 7/ Till Lefverhögen omkring om Fredagsmårgeon kläcka 10, 1 mil.
- 8/ Till Backa o Sunstaby till Fredagsmiddagen, en o 2 tredjedels mil.
- 9/ Till W:a Wijker till Lördagsqvällen, 1 mil.

vice wersa

- 1/ Från W:a Wijker till Sundstaby, Lördags-aftonen, 1 mil.
- 2/ Derifrån till Backa och Lefverhögen, Söndagsmiddagen 1 2/3 mil.
- 3/ Till Snarkijl, Söndagsafton, 1 mil.
- 4/ Till Grinsbyn, Söndagsqvällen, 1 1/2 mil.
- 5/ Till Backa i Långserud sn till Måndagsmiddagen, 2 mil.
- 6/ Till Öckna till Måndagens afton, 1 1/2 mil.
- 7/ Till Malsiiö till Måndagsqvällen, 2 mil.
- 8/ Till Lillenor till Tisdagsmiddags, 1 mil.
- 9/ Till Carlstadh med Ordinarie Påsten från Wänersbårge

Åfvanskrefne Påstbönder Ähro ock satta till Giästgifvare att hiälpa den resande forrt för penningar med hästar och fordonskap. Så att the som här emot bryta antingen uthi Påstwäsenedets eller och Wärden eller Giäster uthi Giästgifveriet Straffas efter Kongl Majt:s Påst och Giästgifvarordningen.

Landsarkiv i Karlstad?

Omnämmt i Nådiga Luntan

I årets statsverksproposition nämns planerna på nytt landsarkiv i Karlstad. Riksarkivet har fått i uppdrag att ta fram ett mer detaljerat underlag för lokaliseringen av landsarkivet hos Värmlandsarkiv. Arkivchef Bode Janzon kan dock inte säga något bestämt om och eventuellt när planerna kan bli förverkligade. En förutsättning för att genomföra förslaget är också att den planerade tillbyggnaden av Värmlands Museum blir klar, så att de lokaler museet utnyttjar i Gamla Badhuset kan lämnas över till arkivverksamheten.

Frågan om landsarkiv i Karlstad har diskuterats i snart 10 år nu. Andra lösningar än Göteborg har dock varit på tal långt tidigare. 1884 föreslog arkivarien vid riksarkivet Bernhard Taube att Värmland skulle betjänas av ett landsarkiv i Örebro. Tanken var då att utnyttja slotten, vilket ju senare skedde i Uppsala och Vadstena. I början av 1900-talet ville man att Värmland skulle höra till Vadstena. Riksarkivarie Emil Hildebrand ville 1902 lägga Värmland till Uppsala landsarkiv. 1907 föreslog Hildebrand att Värmland skulle höra till Göteborg, där en ny byggnad skulle uppföras och 1911 invigdes detta landsarkiv dit alltså handlingarna från Värmland överfördes.

Arkivutredningen 1985

1985 fick professor Pär-Erik Back och arkivrådet Claes Gränström uppdrag att leda en utredning om arkivfrågor. Nytt från Värmlands Släktforskarförening nr 1987:3 berättar att dessa utredare besökte Värmlandsarkiv den 14/9 1987. I februari 1988 var utredningen klar och presenterades under namn "Öppenhet och minne", SOU 1988:11. I denna föreslogs texten till arkivlagen, samt att några nya landsarkiv skulle upprättas, bl a ett i Karlstad. 1990 lades propositionen om arkiv och 1991 fick vi en arkivlag. Lokalfrågorna hade då lämnats över till en ny utredning.

Organisationskommittén

1989 hade en organisationskommitté tillkallats under ledning av planeringsdirektören Thomas Norell med uppdrag att utreda arkivverksamhetens omfattning och resursbehoven under 1990-talet. 1991 var denna kommitté klar och presenterade sin utredning "Statens arkivdepåer", SOU 1991:31. I denna hade förslagen om nya landsarkiv bantats ner, men förslaget om landsarkiv i Karlstad fanns kvar och ägnades ett särskilt delkapitel.

Samtidigt är arkivmyndigheterna samsatta med andra uppgifter. Dels är landets kyrkoarkiv under levererans till respektive landsarkiv och dels skall

arkivfrågorna utredas för de statliga affärsdrivande verken, som har övergått eller skall övergå i bolagsform. Å ena sidan kan man tycka att riksarkivet är så överhopad med arbete att man har liten tid över att intressera sig för Karlstad, men å andra sidan så borde det vara fördelaktigt om de angivna uppgifterna delades på fler landsarkiv. Vi har ju även haft ett regeringsskifte och därmed byte av kulturminister. Om detta har någon inverkan är svårt att veta.

Bernhard Granholm

Källor

Sven Lundkvist: Riksarkivarierna och landsorganisationens tillkomst, Arkivvetenskapliga studier 6, Stockholm 1967, s 255-277.

Landsarkivet i Göteborg 75 år, sammanställt av Per Clemensson, Arkiv i Väst 1, Göteborg 1986, s 6-27.

Öppenhet och minne. Arkivens roll i samhället. SOU 1989:11.

Statens arkivdepåer. En utvecklingsplan till år 2000. SOU 1991:31.

Regeringens proposition 1989/90:72 om arkiv mm.

Pilotprojekt för svenska domböcker

Förslag till uppläggning av pilotprojekt i regi av Föreningen Tingshuset i Häljebol 1993

I december presenterade Peter Olausson syften och uppläggning av ett pilotprojekt för domböcksforskning. Vi återger ett utdrag av förslaget.

Syften

1. att genom en provundersökning av olika metoder för att åstadkomma avskrifter eller register av domböcker samla kunskaper, som kan gagna ett effektivt och samtidigt högkvalitativt arbete med att göra domböckerna tillgängliga på bred front.

2. att genom samverkan mellan forskare från olika bygder och med olika bakgrunder kunna skapa ett fungerande nätverk inom domböcksforskningens område.

3. att genom kronologiska och geografiska stickprov ur domböcksmaterialet kunna bidra till belysningen av intressanta skeenden av svensk historia och rättshistoria. Särskilt bör möjligheten att använda sig av domböckerna för att belysa den historiskt betingade regionala särpräglings av Sverige testas.

4. att genom projektet kunna testa bärkraften i idén om ett bemannat centrum för arbete med domböcker och andra historiska källor, så som Föreningen Tingshuset arbetar för.

5. att genom projektet åstadkomma en undersökning av marknaden för renskrifter/bearbetningar/register till de svenska domböckerna.

Projektets uppläggning

1. en arbetsgrupp bestående av intresserade privatpersoner med god kunskap om domböcker och med erfarenhet av tolkning av äldre handstil bildas. Arbetsgruppen fördelar mellan sig de uppgifter inom projektet, som bör ingå.

2. tre-fyra personer med lönebidragsanställning knyts till projektet.

3. var och en inom arbetsgruppen jobbar med sin del och mäter samtidigt tidsåtgången för olika moment i arbetet.

4. de respektive arbetena diskuteras vid regelbundna sammankomster.

5. materialet och erfarenheterna kring framtagningen av det sprids via konferenser, utställningar, artiklar och skrifter.

6. pilotprojektet utvärderas vetenskapligt.

Arbetsmetoder

Domböckerna har traditionellt tolkats/registrerats på ett flertal olika sätt. Samtliga dessa metoder bör testas inom pilotprojektets ram för att samla erfarenheter av deras plus- och minusvärden ur informationssynpunkt och ur tidsmässig effektivitetssynpunkt.

Följande arbetsmetoder bör prövas inom projektet: (Ordförklaringar tillförda av red.)

1. diplomatarisk fulltextåtergivning [ordagrann avskrift].

2. normaliserad fulltextåtergivning [“översättning” till modernt språk].

3. registeråtergivning [sammandrag].

4. orts- och personregistrering.

5. ämnesregistrering med juridisk målklassificering.

Normalisering av namn etc sker enligt arkivens normer.

Särskild uppmärksamhet bör ägnas den idé, som lanserats av Lennart Andersson Palm vid Historiska institutionen i Göteborg, som går ut på att en person med god kännedom om äldre handstil läser in domböckerna på band. Ljudbanden lämnas sedan till lönebidragscentralen i Häljebol, där utskrift efter banden sker på dator.

Geografiskt och kronologiskt urval

Vilka häraders domböcker och vilka tidsepoker som skall väljas ut för arbetet inom pilotprojektets ram är upp till arbetsgruppen, i kontakt med vetenskapliga företrädare. För att få projektet att bli intressant för så många

som möjligt är det dock viktigt att få en profil på urvalet. Med tanke på det pågående arbetet inom det västsvenska seminariet vid Historiska institutionen i Göteborg med att klarlägga de historiska rötterna till Sveriges regionala särpräglings på det kulturella och sociala området vore det av intresse att kunna göra det geografiska urvalet med tanke på detta: en västsvensk (och av praktiska skäl enkanterligen värmländsk) tyngdpunkt, men med nedslag också på andra håll i landet.

De kronologiska tidsnittet kan också få en profil. Ett förslag är att välja några av krigsåren under Karl XII:s tid, åren från 1736 och framåt (när 1734 års lag har slagit igenom) och några år under Gustav III:s tid för projektet.

Intressenter

Ansvarig för pilotprojektet blir Föreningen Tingshuset i Häljebol. För uppläggning och utvärdering tas kontakter med universitet och högskolor; närmast ligger Historiska institutionen i Göteborg samt motsvarande ämnesföreträdare i Karlstad. Pilotprojektet skall ses som en del i det riksomfattande projekt Svenska Domböcker, som drivs av Historiska institutionen och Landsarkivet i Göteborg tillsammans med Sveriges Hembygdsförbund; erfarenheterna från arbetet kring Häljebol skall presenteras så, att de kan gagna en fortsatt intensifierad verksamhet runtom i landet. Vid utbildningen av de lönebidragsanställda kan Emigrantregistret i Karlstad (och måhända fler av arkiv- och museiinstitutionerna på platsen) medverka.

Projektet med att öppna domböckerna för forskarna är också i högsta grad intressant för SVAR i Ramsele, som under kommande 7-8 år kommer att konvertera bl a domböckerna till mikrofilm. De efterlyser register mm som en komplettering till sitt sortiment.

Tidsplan för projektet

Kan förutsättningarna för projektet skapas under första kvartalet 1993 kan det startas under andra kvartalet 1993.

Arbetstiden för projektet bör vara ca 1,5-2 år, vilket innebär utvärdering under våren 1995.

Sysselsättningsaspekter

Pilotprojektet knutet till tingshuset i Häljebol kan vara av stor betydelse för att domböckerna från 1500-talet och framåt äntligen skall kunna spela den centrala roll för historisk forskning på alla nivåer, som de förtjänar.

Projektet kan därtill vara en test på i hur stor utsträckning det väldiga arkivmaterialet kan vara en grund för varaktig verksamhet på orter, där arbetsmarknaden i övrigt sviktar. Det är ett projekt med många facetter och med många utvecklingsmöjligheter. Låt oss satsa på det och göra det nu!

Häljebol den 1 december 1992

Peter Olausson

Tingshuset i Häljebol.

Dagsläget för tingshusbyggnaden är i stort följande.

Under 1992 har skadade hängrännor och stuprännor ersatts med nya och nya fönsterbågar satts in för att söka förhindra eventuellt nya skador under vintern. El och vatten har kopplats in. En handikapphiss har installerats. Dessutom har man röjt och städat både utanför och i byggnaden.

Fortfarande återstår mycket att göra och man efterlyser bland annat hjälp med att skaffa byggmaterial. Den som kan bistå på något sätt ombedes ta kontakt med **Peter Olausson, 0533-310 24.**

Lettisk arkivutställning i Karlstad

I oktober-november visades i Karlstad en utställning från riksarkivet i Riga. Utställningen har även visats och visas i Visby, Karlskrona, Lund, Umeå, Uppsala och Stockholm 1992-1993.

Den utgör tredje ledet i en utställningsverksamhet. 1990 visades en estnisk arkivutställning i Sverige och 1991 visades en svensk utställning i Tallinn (Reval), Kuressaare (Arensburg), Tartu (Dorpat) och Riga. Den som tagit initiativ till utställningarna är landsarkivarie Sten Körner från landsarkivet i Visby.

Utställningen i Karlstad invigdes den 24/10 1992. Arkivchef Bode Janzon från Värmlandsarkiv hälsade välkommen. Sten Körner presenterade utställningen varefter lettiskfödde förre justitieministern Laila Freivalds förrättade invigning. I sitt tal påminde hon om den tid Lettland var under svenskt styre 1561-1710. Hon hävdade att den grund i administrationen, som då lades av bl a Axel Oxenstierna varit till stor hjälp nu när man skulle återupprätta Lettland som fri stat.

Utställningen var intressant och hade ett varierande innehåll. Av släktforskarintresse var till exempel rullor över svensk trupp vid Karl XII:s krig. Eljest var väl ett dokument från 1228 det värdefullaste på utställningen. Dokumentet innehåller det så kallade Smolensk-fördraget och är det äldsta dokumentet i lettiska riksarkivet. Texten innehåller ett handelsfördrag, som bekräftar fri resa på Düna-floden (Daugava), säkerhet under resan samt att köpmännen och deras gods inte skadas. Fördraget slöts mellan fursten i Smolensk och Riga. Köpmännen i Visby innefattas också.

Exempel på andra arkivalier var privilegiebrev och andra skrivelser från svenska regenter, kartor, kodnyckel till hemlig skrift, rapporter om krigsförluster, protokoll och begravningsdikter. Kartorna var utförda av svenska lantmätare och försedda med svensk text. Dessutom fanns en del modernare material från tiden 1920-1940.

Laila Freivalds inviger utställningen

Foto Bernhard Granholm

De utställda arkivalierna var originaldokument. Detta är ett uttryck av förtroende och stor generositet gentemot utställningens mottagare och besökare. Sådant bör värdesättas och uppskattas, men det kan diskuteras om man skall sända omkring arkivhandlingar på detta sätt. Jag anser att sådant unikt material är alltför värdefullt för att riskeras med långa transporter. Svenska riksarkivets utställning i Baltikum 1991 bestod av kopior.

BGM

Ett resebrev från år 1823

Det var år 1823 - ungefär samtidigt som den unge studenten Gottlund vandrade på värmlandsskogarna för att besöka sina landsmän - som en ung svensk officer från Stockholm på liknande sätt vandrade i norra Hälsinglands skogstrakter, för att besöka sin släkt. Det var den blivande generalen Johan August Hazelius född 18/4 1797 i gården Berge, Hassela.

Som ung löjtnant tyckte han om att med packning på ryggen marschera i terräng och nu hade han kommit upp till sina fäders bygd Bergsjö-Hassela.

Ett par brev från år 1823, skrivna till hemmet i Stockholm, innehåller många intressanta berättelser. På Hassela Finnskog kunde man ännu i början av 1800-talet, tala finska, åtminstone någon av de äldsta i Kölsjö by, som då också kunde redogöra för släkten.

Efter att ha besökt högmässogudstjänsten i Bergsjö kyrka den sista maj 1823, då Hazelius fäste sig vid "det uttryck av allmän kärlek, varmed vårt namn här på orten är omfattat, och som i synnerhet utbrister i full gråt, då talet sker om min ädle farfar och hans hus", skriver han vidare i brevet:

"Flera gånger har jag av gråtande gubbar och gummor blivit omfamnad blott för mitt namns skull, och sådant känns."

Möten i Kölsjön

Vandringen fortsatte upp till Hassela där han besöker fädermegården Berge men han stannar inte där utan skyndar sig upp till Kölsjön.

"Tisdag eftermiddag vandrade jag till Kölsjön och fick där gott husrum. Jag besökte på kvällen och på morgonen flera gårdar och i alla fall träffade jag släktingar d v s 5-männingar med mig och 4-männingar med pappa, största delen härstammande från komminister

Per Hazelius' syster Karin Hansdotter född 1648 i Berge gård Hassela, - hon har fruktsamt utgrenat sin avkomma. I varenda gård räknade de sig som släkt med mig - här som i Hassela. Jag drack mycket mjölk hos mina kära släktingar finngummorna i fähusen. En fjärdings mil från mitt nattkvarter tittade jag på den tomt, där en dunkel tradition säger, att Hans Esbjörnsson, Pers far, eller hans far, som hette Esbjörn Hansson, skulle bott, innan han flyttade till Berge by, men detta motsades av andra, så att jag inte fick någon reda i påståendet."

Hazelius säger vidare att folket i Kölsjön hade "bruna ansikten och livliga ögon, kvinnorna var raska, god-sinta och gingo i karlasysslor". Den unge löjtnanten vände sedan åter till kyrkbygden "hjärtans nöjd med det goda folkets välvilja. I dessa resebrev har infogats vissa genealogiska anteckningar om de första Kölsjö-finnarna.

Per Anderssons ättlingar

Johan August Hazelius uppger om Per Andersson. Kölsjökoloniens grundläggare, och hans fyra söner, att de kommit "från Tenhosea och Tarvaesia byar i Mordoniemi socken i Savolax, utvandrade derifrån i följd af någon slags förföljelse". I marginalen har ditskrivits "Heikelä hette Pehr Anderssons bostad i Mordoniemi". Vidare skriver han att "Kölsjöns nuvarande innewånare härstamma till stor del från dem. Heikelä, Tennhosea, Tarvaesia, Joris, Peckelä, Mackea, Kaxela, Taskela är namn i Hassela, uppkallade af dem.

När jag besökte Kölsjön, var det med ynglingarörelse jag

der i varje människa trodde mig se en anförwandt. Jag vandrade dit ensam från Hassela kyrka. Det var i dessa lyckliga år, då man går sjungande, upprymd genom skogen ..."

159 år senare

År 1982 - etthundrafemtionio år senare - var jag ute i samma ärende som Hazelius men jag åkte bil hela vägen upp till finnskogen och Kölsjön. Domänverket hade byggt väg till sina skogsavverkningsplatser. Det var en helgdag. Ingen mötte mig och ingen mötte jag, men mina anfäder sa, att jag hittat rätt.

Grundstenen, lagd år 1600 till första bostaden vid Östra Kölsjön, fanns bland ris och stubbar i hygget. Jag fann deras risugnar och deras fiskeställen vid Kölsjöarna och hörde dem sjunga sina mässor vid myrarna i dimman. Jag fann kyrkoruinen, där inom bogårdsmyren vilar de. Utan dem funnes jag inte.

Janet Backström Leffler
ättling av Kölsjö-folket

I Hälsinglands djupa skogar fanns lodjur, Felis lynx, som idag är Hälsinglands landskapsdjur

Ur blad & Forum

Anno Domini no 21 Decembris Åhr 1992 (Nora släktforskare). *Bertil Davidson*. "Förnamn i Nora bergslag under 1700- och 1800-talen".

Bäfvernytt nr 6 December 1992 (Härnösands släktforskare). Om båtsmän, dels en uppsats om källor för båtsmansforskning av *Roland Ek* och dels referat från föredrag vid föreningsmöte.

GILLET nr 5 September 1992. *Ulf Nordström*. "Filmen i Karlstad 1898-1988". *Bo Engström* och *Per-Olof Jacobsson*. "Om Karlstads gatunamn". En historik från 1584 till nutid. Redovisar även två av Karlstads bränder, 1752 och 1865. *Harald Persson*. "Skolmuseet denna sommar". "Garvarelandet - Karlstads baksida", referat av föredrag hållet vid Karlstads-Gillet 1967.

Gränsbygdens Släktforskare, medlemsblad nr 17 Januari 1993. "Nytt fra 'Svenskeinvandringen'"; information

om register över svensk invandring till Norge 1818-1910, bl a från Töcksmar, Holmedal och Trankil. *Niels Erichsen* (1787-1832) insänt av *Nils Röd*. "Beskrivelse over min reise til Stockholm. Det skede i Aaret 1827"; resan gick via "Carlstad" och "Gjaestgivergaarden Rutsberg i Christinehamn". *Sven-Olov Andreasson*. "Kulturföremål från sommarauktioner förs olagligt ur landet".

Gustavabygden nr 22 Julen 1992. *Valter Berg*. "Per Hakkrans Pörte", berättelse om svedjefinnar. *Birger Åkerlind*. "NKLJ-minnen". "Några Olycksfall och Missöden vid NKLJ-Jernvägen", ur NKLJ:s arkiv. *Valter Berg*. "Kung Gustav IV Adolf och Sankt Gallen", om den sista tiden för denne kung, som fått ge namn åt socknen Gustava. *Stig Berg*. Bygdespelet "Över de blånande bergen". Sök-

ning efter Gefvert-släktingar med stamtavla.

JIS-nytt nr 51 December 1992 (Jämtlands läns släktforskarförening). *Kjell Risberg*. "Rasmus Ludvigsson, Sveriges förste genealog." "Lite isländsk genealogi".

Runar nr 2 1992 (Östfolds Historielag). *Inger Andreassen*. "Er slektgranskning kultur?". *Nils Hetman*. "Svenskebesök"; personal från Emigrantregistret i Karlstad besökte Borgarsyssel Museum i april 1992. *Nils Hetman*. "Danske slektforskere"; förteckning över släktforskarföreningar och lokalhistoriska arkiv i Danmark.

Värmländsk Kultur nr 5 1992. *Lars Wennberg*. "Dokumentera - hur vad varför?". *Nils Håkansson*. "Kenneth Larsson, släktforskare". Fotografier från gamla Karlstad och Munkfors.

Boktips

Leif Hökstrand och Ingrid Åkerlind: Jakten på skräddarmästare C F Molander. Så hittar du i Stockholms arkiv, Stockholm 1990. Ac. 1946-47 rev man murar och golv i huset Storkyrkobrinken 10 i Gamla stan i Stockholm. Under golvbräderna fann man ett tjockt kuvert, som bl a innehöll ett brev med vars inledning lyder:

"År 1897, den 24. Februari inlades detta golf, af Snickarmästare P.O. Samuelsson och hans medhjelpare J.G. Johansson. Hederliga medborgare båda två. Affärslokalen innehades vid samma tid af Skräddarmästaren C.F. Molander 10 Storkyrkobrinken 1 tr upp, der kläder förfärdigades åt Grefvar o Baroner, Inspektorer o Patroner, samt för öfrigt till allt annat folk de der hela o snygga ville vara."

Kuvertet innehöll en del andra föremål. Utifrån innehållet forskade författarna

på denne skräddarmästare. Steg för steg tog man ur arkiven fram uppgifter om huvudpersonen. Det är om denna forskning boken handlar. Den utgör ett skolexempel på hur man går till väga när man utifrån knäpphändiga uppgifter vill utnyttja arkiven. Forskningen skedde i Stockholm och det är främst dess arkiv man beskriver. Den är rikt försedd med kartor och planer över olika arkiv, samt kartor, ritningar och bilder över byggnader kring huvudpersonen. *BGM*

Släkten 1 Sveriges Släktforskarförbund har nu givit ut den första volymen av "släkten". Avsikten är att det skall bli en hel serie böcker om tillräckligt intresse visas.

Bokens redaktör *Jan Appelquist* skriver i inledningen att Släkten skall vara en publikation vars huvudsyfte är att publicera resultat på forskarens villkor.

Inget av Svenska Antavlors bundenhet skall finnas, inget av Släkthistoriskt Forums korthet skall finnas, inget av årsbokens kunskapsfrämjande skall finnas.

Volymen består av fem artiklar. *Henrik Bramsjö* har skrivit om Bergquist, en ganska tidstypisk släkt i den övre medelklassen med ursprung i Hälsingland. *Rune Kjellander* har bidragit med två artiklar, dels en om den från Schleswig-Holstein invandrade släkten Hoyer och dels en om Kjellander och Jennebo en hantverkssläkt från Västergötland. *Ted Roswall*s bidrag består av artikeln om konstnärssläkten Pilo med kanske volymens namnkunnigaste person, målaren Carl Gustaf Pilo. Släkten har sitt ursprung i Södermanland.

Men vad som är mest intressant för forskare med rötter i Värmland är nog *Björn Edmans* artikel om "HULT - en värmländsk smedsläkt". Ifrågavarande släkt härstammar från smedälldermanen Sven Jonsson vid Uddeholms bruk vilken på 1730-talet tog släktnamnet Hult.

Fortsättning från sida 21

Boken innehåller 197 sidor och är försedd med person-, socken- och yrkesregister. Den finns att köpa från förbundets kontor i Stockholm och Göteborg. Den kostar 195 kr för stödjande medlemmar i förbundet och 295 kr för övriga, + porto och expeditions-kostnader. Du kan också låna boken från vår förenings arkiv i Gamla Badhuset.

L-G S

Nyströms fotoarkiv räddas åt framtiden

På kommunarkivet i Karlstad är man i färd med att ta vara på ett fotoarkiv efter hovfotograf Karl Emaunel Nyström. Nyström hade en ateljé i Haga. Hans kunder var från hela Värmland. Ca 10000 glasplåtar finns bevarade. De har tidigare varit deponerade av kommunen hos CarlstadsGillet och har nu

överförs till kommunarkivet. Glasplåtarna rengörs, märks och registreras. De är försedda med beställarens namn, väl att märka den person som beställde fotograferingen hos Nyström. Det är alltså inte alltid med säkerhet namnet på personen på fotot.

Marie Esplund och Annette Stenbäck

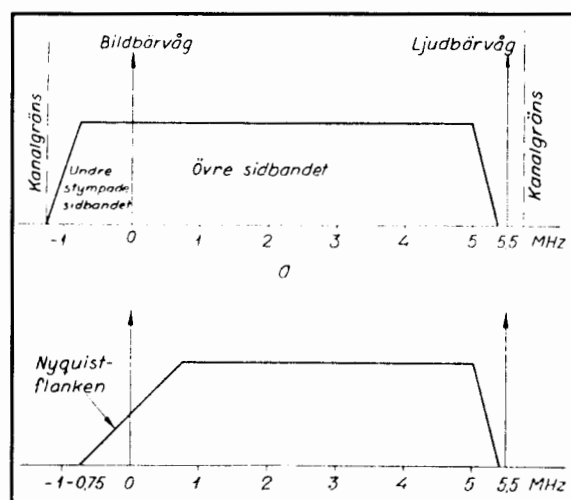
Kilsättling tekniskt snille

Figuren till höger är hämtad ur en lärobok för TV-teknik. Vi skall här inte göra någon teknisk förklaring av kurvan. Det som är intressant för värmländska släktforskare är att den som fått ge namn åt kurvan är från Kil i Värmland. Han hette **Harry Nyqvist** och föddes i Nilsby i Stora Kil i slutet av 1880-talet. I Bryggan (Emigrantregistrets tidskrift) nr 1/1979 berättade dottern Helen Nyqvist-Weeks om hans liv. Föräldrama var Lars Nyqvist och Katarina Eriksdotter. 1907 emigrerade Harry Nyqvist till USA. Teorin bakom TV-mottagning är blott ett exempel på

vad han åstadkom under sitt liv. Inom telefonitekniken och datortekniken tillämpas andra av hans teorier och teorem.

Vid högskolan i Karlstad har man beslutat att uppmärksamma hans liv och gärning. I den nya tillbyggnaden kommer en lokal med namn Nyqvist-rummet att invigas i höst.

BGM

Mottagarkarakteristik för TV-mottagare. Ur James Hellström: TV-teknik

Frågor och Svar

Svar Kävringeborn

Vi har fått flera svar på vår fråga i nr 1992:4 om "Kävringeborn". I samtliga svar hävdas att vi växlat plats på två bokstäver. Det skall vara Kärvingeborn i Grythyttan.

Bland svaren citeras Birger Åkerlind i Söderhamn, som skriver:

Med Kävringeborn torde avses Kärvingeborn (Kjärvingeborn, Kjerfvingeborn, Käringeborn), som ligger i Västmanland 10 km öster om gränsen till Värmland och ca 20 km sydöst om

Hällefors. Orten ligger på näset mellan sjöarna Malen och Halvarsnoren.

Redan i slutet av 1400-talet eller början av 1500-talet anlades här en hytta, Norra Käringsborns hytta, som var i gång till den sista blåsningen år 1860. Till hyttan hörande hammare var i drift 1645-1765.

Södra Käringsborns hytta blåstes tiden 1750-55 och därvarande hammare 1633-1859.

Mantals- och hyttskattelängden för Noraskogs bergslag år 1539 upptar 6 skattskyldiga personer i Kjärvingeborn. I hyttiondelängden för år 1670 anges följande antal blåsningar i Kjärvingeborns hytta:

1) Första blåsningen 42 dygn avslutades 1 juli

2) Andra blåsningen 29 dygn avslutades 21 december

1) Inbrukare: Gamle Per Larsson, unge Per Larsson, Anders Olsson på ön, Lorentz Andersson

2) Inbrukare: Ovanstående två Lars-söner samt Simon Nilsson och Håkan Eriksson.

Källa: Grythyttan i ord och bild.

Vi tackar Birger Åkerlind och övriga för svaren på vår fråga

BGM

ANOR SÖKES

172. Vi söker uppgifter om **Johan Eriksson** f 29/1 1837 i Stora Häggvik, Eds församling. Hans föräldrar var Erik Jonsson och Ingrid Svensdtr. Han hade 4 syskon. 1858 flyttade han till Grava. 1866 flyttade han från Stockholm till Kymmendeö i Ornös socken. Han kom senare att stå modell för drängen Karlsson i Strindbergs roman Hemsöborna. Om hans tid i Värmland har vi inte funnit något skrivet. En utställning om Kymmendö och Hemsöborna kommer att visas på Ornö i sommar.

*Evert Granström
Timmermansgatan 6, 4tr
118 25 Stockholm
Telefon 08-669 91 25*

173. Jag söker släktskap till **Bergsman Bryngel Engström** f 1718, d 1774 i maj, g 1746 m **Maria Jonsdtr** f 1730, d 1767. De hade 11 barn varav en är Johan Engström f 1750. De levde hela sitt liv i Nordmarkshyttan.

*Anna Greta Hillbom
Almeviksvägen 11
152 57 Södertälje*

174. Jag söker anor till min far. Släkten sägs vara en vallonsläkt, som kom till Kengisbruk i Norrbotten från Belgien via Värmland. Äldst kända är **Anders Karlsson** f 1760, g m **Greta Johannesdtr** f 1751. Son: **Anders Andersson Karlström** f 1787, g m **Anna Kajsa Hansdtr** f 1763, tjänstefolk på Kengisbruk.

*Ingrid Larsson
Solhemsvägen 9
941 39 PITEÅ
Telefon 0911-378 26*

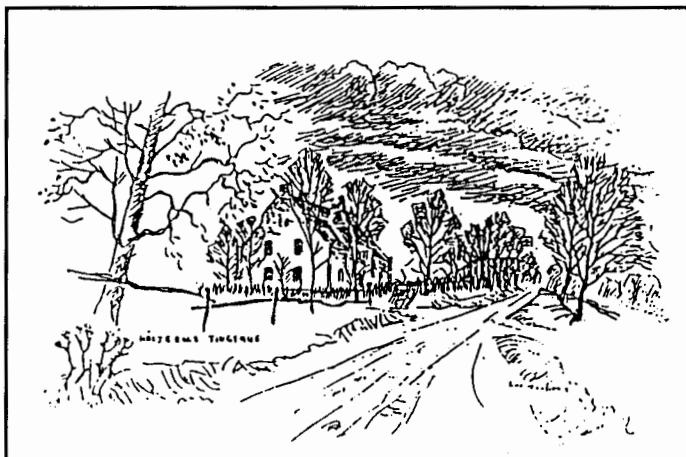
Press Stopp Nytt

Regeringsrätten prövar ej överklagande om SVAR-kort

Regeringsrätten har den 9 februari 1993 i Stockholm beslutat att inte meddela prövningstillstånd med anledning av Bernhard Granholms överklagande av Kammarrättens dom den 18 mars 1991 angående kommunalbesvär.

Kommunalbesväret gällde besvär den 9 mars 1990 över kultur-nämndens i Grums beslut att höja låneavgiften för mikrokort från SVAR. Detta har tidigare redovisats i vår medlemstidning.

Vi återkommer med detaljer och kommentarer.

Larz Fribergs tuschteckning av Tingshuset i Häljebol finns upptryckt i en kolorerad version. Pris 200 kr. Beställes av Peter Olausson, telefon 0533-310 24

Vårens Program

Vårens program ägnas åt tema
Släktforskaren och domböckerna

Lördag 13 mars kl 13.00

Årsmöte i Gamla Badhuset, Karlstad.

1. Sedvanliga årsmötesförhandlingar.
2. Elisabeth Thorsell, förbundsstyrelsens sekreterare och redaktör för Släkt-historiskt Forum, föreläser om domböcker.
3. Frågestund. Kaffe serveras.

Lördag 24 april kl 13.00

Gamla Badhuset.

Föredrag av Kjell G Åberg, Mellerud:
"Vad släktforskaren kan finna i domböckerna".

Intressanta rättsfall i främst Värmland.

Tillfälle till frågor och diskussion.

Söndag 9 maj

Utflykt till Häljebol.

Vi besöker platser där dramatiska händelser utspelat sig enligt domböckerna.

Ciceroner och berättare: Peter Olausson och övriga medlemmar från Föreningen Tingshuset i Häljebol.

Samling vid marknadsbodarna i Nysäter kl 09.30.

Vi åker i egna bilar. Ordföranden, telefon 054-87 27 54, och vice ordföranden, telefon 0555-111 53, tar emot önskemål om samåkning.

Storstockholms Genealogiska Förening

anordnar
den 11 mars kl 19.00
Temakväll Värmland
Plats:
Medborgarhuset.

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning retur
med den nya adressen till:

Värmlands Släktforskarförening
c/o Lars-Gunnar Sander
Norra Berghaget
667 00 FORSHAGA

B

Föreningsbrev

Nyutkommen bok

Bygdeberättelse från Södra Ny

Knut Olssons "Bygdeberättelse från Södra Ny" är en fyllig, konkret och jordnära redogörelse av gårdarna, de sociala förhållandena och folkets levnadsvillkor i en värmländsk kyrksocken från 1600-talet fram till våra dagar. Författaren, som är född och uppvuxen i Södra Ny på Värmlandsnäs, skildrar med stor målmedvetenhet och konsekvens sin hembygds historia. Gårdar, torp och backstugor, som sedan länge skattat åt förgängelsen, åskådliggörs för läsaren. Skiftesindelningen, handeln, sjöfarten, vårdshusen och krogarna, väckelserörelsen, brott, rättegångar och straff redovisas.

Historiska dokument varvas med illustrationer och mustiga berättelser, vilket gör boken lättfattlig och lättläst.

Här belyses allmogen i sitt vidaste begrepp - allt folket. Och en brokig

människoskara träder fram ur historiens dunkel: den pilske löjtnant Liljehök på Sjönnebol, den törstige prästen Loberg, soldaten Mällberg, som stupade i Savolaks, trollpackan Mofike-Elin och hennes häxfölje, valackaren Karl Dal och den svagsinte "Raggen" i Våle vars boning var en jordkula, för att bara nämna några.

Knut Olsson har ägnat sig åt en omfattande arkiv- och folklivsforskning och resultatet har blivit ett gediget stycke svensk kulturhistoria, som borde fånga inte bara läsare med rötter i det värmländska Näset utan envar som är historiskt intresserad. (Från bokomslagens presentation).

Boken omfattar 576 sidor och kan köpas hos Vuxenskolan i Säffle.